

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Tamara Kopavnik

**Zaposlovanje migrantov iz novo pridruženih držav članic Evropske unije v Veliki
Britaniji po letu 2004**

Magistrsko delo

Ljubljana, 2017

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Tamara Kopavnik

Mentor: red. prof. dr. Miroslav Stanojević

**Zaposlovanje migrantov iz novo pridruženih držav članic Evropske unije v Veliki
Britaniji po letu 2004**

Magistrsko delo

Ljubljana, 2017

ZAHVALA

Zahvaljujem se mentorju red. prof. dr. Miroslavu Stanojeviću za strokovno pomoč.

Hvala vsem, ki ste me spodbujali na poti do zaključka podiplomskega študija.

Zaposlovanje migrantov iz novo pridruženih držav članic Evropske unije v Veliki Britaniji po letu 2004

Vsebina magistrskega dela obravnava zaposlovanje migrantov iz novih držav članic Evropske unije po letu 2004 v Veliki Britaniji. Naloga zajema migracije na splošno ter natančneje znotraj Evropske unije in s tem povezan prost pretok oseb. Pomembni vidiki so tudi zgodovina Velike Britanije, povezana s kolonializmom, politični sistem države, liberalno tržno gospodarstvo, sindikati, migracije in socialna politika. Zaradi ekonomske situacije v novih državah članicah je prišlo do velikega števila migracij v stare države članice, tudi v Veliko Britanijo. Migranti se zaposlujejo predvsem na nekvalificiranih delovnih mestih v kmetijstvu, turizmu, restavracijah, barih, trgovinah, gradbeništvu. Podatki iz literature kažejo na namero migrantov, da ostanejo le za krajši čas in zaslužijo čim več, svoj zaslužek pa nato vložijo v domovini. Nema lokrat zaradi izboljšane načina življenja ostanejo v Veliki Britaniji, kljub svoji prvotni nameri. Na drugi strani pa je veliko takšnih, ki so del prekernih zaposlitev – sezonskih del, agencijskih zaposlitev. Zaradi različnih razlogov, kot so poškodbe pri delu, neupravičenost do socialne pomoči ali le neuspeh pri iskanju dela, omenjeni migranti končajo na cesti kot brezdomci. Pogosto so tudi tarča kritik, da jemljejo delo domačemu prebivalstvu, kar je bila tudi pomembna tema pred referendumom o izstopu Velike Britanije iz Evropske unije junija 2016.

Ključne besede: Velika Britanija, nove države članice Evropske unije leta 2004, migracije, zaposlovanje.

Employment of migrants from new accession countries of the European Union in the UK since 2004

The contents of my dissertation describe the employment of migrants from the newly joint members of the European Union (EU) in Great Britain, after the year 2004. My thesis encompasses migrations in general, migrations inside the European Union and consequently, the free flow of people. Important aspects which I took into consideration, were also the history of Great Britain connected to the era of colonialism, Britain's political system, liberal market economy, trade unions, migrations and social politics. Due to new economic situations in the recently joint members of the EU, a lot of migrations to the old member states of the EU took place, including Great Britain. Migrants usually seek employment in unqualified workplaces such as agriculture, tourism, restaurants, bars, retailers, civil engineering. The data I gathered from the literature shows that the migrants usually stay for a short while and earn as much money as they can, before they go back home where they invest the earned money. Although many of them wanted to return back home after a while, they often stay in Great Britain because of better quality of life there. On the other hand, there are many of them who are employed only temporarily, e.g. seasonal jobs, agencies. Aforementioned migrants end up on streets as homeless people because of injuries at their workplaces, insufficient welfare services or unsuccessful working opportunities. They are also usually criticized for stealing working opportunities from the native population, which was also one of the main subjects before a referendum was called focusing on Great Britain's exit from the EU in 2016.

Key words: Great Britain, newly joint member states of the EU in 2004, migrations, employment.

KAZALO VSEBINE

1	UVOD	9
2	METODOLOŠKI OKVIR	12
2.1	Opredelitev problema	12
2.2	Cilji proučevanja	12
2.3	Hipoteze.....	12
2.4	Metodologija.....	12
2.5	Temeljni pojmi	13
2.5.1	Migracije, emigracije, imigracije	13
2.5.2	Zunanje in notranje migracije EU	14
2.5.3	Ekonomске migracije	15
2.5.4	Migracije delovne sile	15
2.5.5	Stabilne, redne oblike zaposlitve.....	15
2.5.6	Fleksibilne oblike zaposlitve	16
2.6	Omejitve pri raziskovanju	17
3	MIGRACIJE	18
3.1	Vzroki za migracije	18
3.1.1	Vrste vzrokov migracij.....	19
3.1.2	Selektivnost migracij.....	19
3.2	Razlogi za selitev.....	20
3.3	Migracije na nivoju EU	20
3.3.1	Priseljevanje in azilna politika	21
3.4	Prost pretok oseb, pravica do mobilnosti	22
3.4.1	Splošne omejitve pravice do mobilnosti	24
3.4.2	Stanje po državah z največjim številom migrantov	24
3.5	Večstopenjska politika (<i>Multilevel politics</i>) in paradoks evropskih meja	25
4	VELIKA BRITANIJA	27
4.1	Sindikati v VB	28
4.2	Politični sistem VB	30
4.3	Politične stranke v Angliji	30
4.4	Neoliberalni obrat	31
4.4.1	Dinamika moči	32
4.4.2	Vloga finančnega sektorja	32
4.4.3	Liberalno tržno gospodarstvo VB	33
4.5	Anglosaksonski model kapitalističnega sistema	33
4.6	Struktura zaposlitve	35

4.7	Trend zaposlovanja v VB	37
5	MIGRACIJE IN ZAPOSLOVANJE MIGRANTOV V VB	39
5.1	Gibanje števila EU8 migrantov v VB.....	39
5.2	Migracije v VB	41
5.3	Zaposlovanje migrantov iz držav EU8 v VB	44
5.3.1	Fleksibilne oblike zaposlitve migrantov EU8	46
5.3.2	Zaposlovanje glede na spol	48
5.4	Profil poljskega migranta	50
5.4.1	Negativne posledice migracij Poljakov v VB za Poljsko.....	51
5.5	Migracijske politike VB v času začetka ekonomske krize	52
5.5.1	Nedovoljene zaposlitve: nedovoljene migracije in politike zaposlovanja	53
5.6	Javno mnenje o zaposlovanju migrantov v VB	53
6	SOCIALNA POLITIKA VELIKE BRITANIJE	55
6.1	Ugodnosti za zaposlene (<i>in-work benefits</i>).....	55
6.2	Ugodnosti za brezposelne (<i>out-of-work benefits</i>).....	58
6.3	EU migranti in pridobivanje ugodnosti	59
6.3.1	Bojazni in dejstva, povezana z zaposlovanjem migrantov iz držav članic EU ..	61
6.4	Ekonomске značilnosti	63
6.5	Zasluzki migrantov EU10.....	63
6.6	Primerjava sistema socialne varnosti VB z drugimi evropskimi državami.....	64
6.7	Brezdomstvo in drugi negativni pojavi	66
6.8	Zaposlovanje in ucinek	67
7	SKLEP	69
8	LITERATURA.....	74

SEZNAM SLIK

Tabela 4.1: Liberalni (Anglosaksonski) model kapitalizma v povezavi z institucionalnimi značilnostmi	34
Tabela 5.1: Gibanje števila migrantov v VB po državah izvora, v letih 1997, 2002, 2009.	41
Tabela 5.2: Delež zaposlenih v VB razdeljeno po državah rojstva	42
Tabela 5.3: Zaposleni po sektorjih v VB, 2010.....	45
Tabela 5.4: Državljeni držav EU10 v VB in obratno, leta 2015	50
Tabela 6.1: Stopnje davčne olajšave za zaposlene (Working Tax Credit) za leto 2016	58
Tabela 6.2: Prejemniki davčnih olajšav, glede na državo izvora, v starosti od 18 do 64 let, za leto 2015	60

SEZNAM TABEL

Tabela 4.1: Liberalni (Anglosaksonski) model kapitalizma v povezavi z institucionalnimi značilnostmi	34
Tabela 5.1: Gibanje števila migrantov v VB po državah izvora, v letih 1997, 2002, 2009.	41
Tabela 5.2: Delež zaposlenih v VB razdeljeno po državah rojstva	42
Tabela 5.3: Zaposleni po sektorjih v VB, 2010.....	45
Tabela 5.4: Državljeni držav EU10 v VB in obratno, leta 2015	50
Tabela 6.1: Stopnje davčne olajšave za zaposlene (Working Tax Credit) za leto 2016	58
Tabela 6.2: Prejemniki davčnih olajšav, glede na državo izvora, v starosti od 18 do 64 let, za leto 2015	60

SEZNAM KRATIC

BDP	Bruto domači proizvod
CTC	<i>Child Tax Credit</i> (otroška davčna olajšava)
EGP	Evropski gospodarski prostor
EU	<i>European Union</i> (Evropska unija)
EU2	Romunija in Bolgarija
EU8	Češka, Estonija, Latvija, Litva, Madžarska, Poljska, Slovaška, Slovenija
EU10	Ciper, Češka, Estonija, Latvija, Litva, Madžarska, Malta, Poljska, Slovaška, Slovenija
EU12	Bolgarija, Ciper, Češka, Estonija, Latvija, Litva, Madžarska, Malta, Poljska, Romunija, Slovaška, Slovenija
EU14	Avstrija, Belgija, Danska, Finska, Francija, Grčija, Irska, Italija, Luksemburg, Nemčija, Nizozemska, Portugalska, Španija, Švedska
EU15	Avstrija, Belgija, Danska, Finska, Francija, Grčija, Irska, Italija, Luksemburg, Nemčija, Nizozemska, Portugalska, Španija, Švedska, Velika Britanija
EU28	Države članice Evropske unije: Avstrija, Belgija, Bolgarija, Ciper, Češka, Danska, Estonija, Finska, Francija, Grčija, Hrvaška, Irska, Italija, Latvija, Litva, Luksemburg, Madžarska, Malta, Nemčija, Nizozemska, Portugalska, Poljska, Romunija, Slovaška, Slovenija, Španija, Švedska, Velika Britanija
ES	Evropska skupnost
FC	<i>Family Credit</i> (družinski dodatek)
FIS	<i>Family Income Supplement</i> (nadomestilo za družinski dohodek)
GLA	<i>Gangmasters' Licensing Authority</i> (organ za izdajanje dovoljenj agencijam)
OECD	<i>Organisation for Economic Co-operation and Development</i> (Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj)
ONS	<i>Office for National Statistics</i> (Nacionalni urad za statistiko)
UC	<i>Universal Credit</i> (univerzalni dodatek)
UKBA	<i>The UK Border Agency</i> (Agencija za nadzor meja VB)
VB	Velika Britanija
WFTC	<i>Working Families' Tax Credit</i> (davčna olajšava za delavne družine)
WRS	<i>Workers Registration Scheme</i> (sistem za registracijo delavcev)
WTC	<i>Working Tax Credit</i> (davčna olajšava za zaposlene)
ZDA	Združene države Amerike

1 UVOD

Geografska in socialna gibljivost sta značilnosti človeka. Človek je različno vrednotil gibanje, dinamiko, spreminjanje geografskega in socialnega okolja. Njegovo pozitivno vrednotenje je zorelo na spoznanjih, da mu migracije omogočajo srečevanje z drugimi ljudmi, spreminjanje odnosov, spodbujajo izmenjavo idej, navad in izkušenj ter omogočajo srečevanje z novim socialnim okoljem, kar zahteva prilagajanje, spreminjanje in ustvarjalnost /.../ Raziskovanje družbenega spreminjanja in razvoja ne more tedaj mimo preučevanja prostorske gibljivosti (Klinar 1976, 15).

Leta 2004 se je širjenje blaginje in demokracije Evropske unije (EU) preneslo na 12 novih držav članic iz srednje in vzhodne Evrope. V zgodovini EU je bila to največja širitev, ki je zajemala naslednje države: Ciper, Češko, Estonijo, Latvijo, Litvo, Madžarsko, Malto, Poljsko, Slovaško in Slovenijo (EU10).

Prost pretok oseb v EU (z namenom, da živijo, delajo, študirajo in se upokojijo v eni od držav članic EU) je eno temeljnih načel EU in je zapisano v 45. členu Pogodbe o delovanju Evropske unije¹ in je razvito s strani sekundarne zakonodaje EU in sodne prakse Sodišča EU (Evropska komisija 2016).

Cilj EU je zagotavljanje prostega pretoka ljudi, blaga, storitev in kapitala, vendar ne nujno povsem brez omejitev, kar se je izkazalo tudi leta 2004. V novo pridruženih državah članicah ni vladala takšna stopnja blaginje kot v starih, zato so v prvih letih po pridružitvi v večini držav članic vladale določene omejitve za nove države članice glede prostega pretoka, saj je tako obsežna širitev prinesla strah pred masovnimi migracijami.

¹ Prosti pretok oseb, storitev in kapitala, poglavje 1, člen 45 (prejšnji člen 39 PES).

1. V Uniji se zagotovi prosto gibanje delavcev.

2. Prosto gibanje vključuje odpravo vsakršne diskriminacije na podlagi državljanstva delavcev držav članic v zvezi z zaposlitvijo, plačilom in drugimi delovnimi in zaposlitvenimi pogoji.

3. Ob upoštevanju omejitev, utemeljenih z javnim redom, javno varnostjo in javnim zdravjem, zajema pravico:

(a) sprejeti ponujeno delovno mesto;

(b) se v ta namen na območju držav članic prosto gibati;

(c) bivati v državi članici zaradi zaposlitve skladno z določbami zakonov ali drugih predpisov, ki urejajo zaposlovanje državljanov te države;

(d) ostati na ozemlju države članice po prenehanju zaposlitve v tej državi pod pogoji, zajetimi v predpisih, ki jih pripravi Komisija.

4. Določbe tega člena se ne uporabljajo pri zaposlovanju v državni upravi (Prečiščeni različici Pogodbe o Evropski uniji in pogodbe o delovanju Evropske unije 2010).

Začetne omejitve števila migracij niso zmanjšale ali preprečile, saj se je v prihajajočih letih izkazalo, da so predvsem Litva, Latvija, Poljska in Slovaška, Madžarska in Češka ter v manjši meri Estonija in Slovenija zaznale večji odliv delavcev predvsem v Nemčijo in Veliko Britanijo (VB).

VB ima bogato tradicijo kolonializma, iz tega izhajajo tudi smeri prihoda v državo, ne le iz EU, saj je največje število migrantov prišlo v VB iz Indije. Ta raznolikost je odvisna od več faktorjev, ne le narodov, temveč tudi družbene strukture in strokovnih znanj priseljencev. Stopnja priseljevanja v VB se je povečevala od začetka leta 1990, ta najnovejši dotok tujcev pa nakazuje na vse bolj pomembno vlogo priseljencev iz EU same. Ljudje, ki prihajajo iz srednje in vzhodne Evrope, predstavljajo 31 % vseh prebivalcev, rojenih izven meja VB (Owen in drugi 2007).

Po podatkih Migration Watch UK (2015a) je VB postala dom 2,7 milijona državljanom EU, od tega polovica iz novih držav članic, pridruženih leta 2004, EU10 držav ter Bolgarije in Romunije (EU2), pridruženih leta 2007. Večina teh migrantov je prišlo zaradi dela in želje po boljšem zaslužku.

Junjski referendum glede odhoda VB iz EU je veliko pozornosti preusmeril tudi na migracije, ne le tiste izven EU, temveč tiste znotraj EU v VB. Brezposelnost predvsem med mladimi v VB je velik problem, pogosto se kot dodatno težavo navaja poceni imigrantska delovna sila iz novih držav članic EU. Po drugi strani pa so prav mladi in bolj izobraženi bili večinoma tisti, ki so glasovali proti odhodu VB v EU, medtem ko so starejši, predvsem stari nad 65 let, volili za odhod VB v EU (Kirk in Dunford 2016).

V zadnjih dobrih dvanajstih letih je na britanski ekonomiji pomemben pečat pustila ekonomska kriza. Dodobra se je spremenila struktura zaposlovanja, veliko ljudi je ostalo brez dela. Za eno izmed ranljivih skupin so se izkazali tudi migranti iz novih držav članic (EU10). V resnici se v povprečju stopnja zaposlenih migrantov iz držav članic EU8 (Češka, Estonija, Latvija, Litva, Madžarska, Poljska, Slovaška, Slovenija)² ni zmanjšala v času krize, bolj problematično je dejstvo, da migranti iz držav EU potrebujejo določeno delovno dobo, da lahko dostopajo do

² Večina literature povezane z novimi državami članicami po letu 2004 v VB se navezuje na podatke pridobljene samo od osmih držav članic, brez Malte in Cipra, saj imata drugačne značilnosti kot ostalih osem držav, na primer v smislu zgodovine, geografske lege, migracij. Zato je v nalogi večkrat uporabljen izraz EU8 in ne EU10 (v literaturi angleško A8).

bonitet. Med njih pa lahko prištejemo tudi tiste, ki si dela in nastanitve ne najdejo, preden migrirajo v VB, ali pa tiste, ki ob prihodu v VB ugotovijo, da so bili žrtve prevare in ostanejo brez dogovorjene zaposlitve. Tako pogosto ti ljudje ostanejo na cesti kot brezdomci, katerih število na račun migrantov iz novo pridruženih držav članic po letu 2004 vztrajno narašča.

Glede na to, da so migranti po letu 2004 iz držav članic EU v veliki meri tudi visoko izobraženi, saj jih ima po podatkih kar četrtina univerzitetno izobrazbo, v povprečju pa so stari le 26 let, s svojim delom pozitivno pripomorejo k ekonomiji VB. Kar 81 % vseh migrantov omenjene skupine pa je udeleženih na trgu dela, kar je največji odstotek katerekoli skupine migrantov, vključno z domačim prebivalstvom VB (Travis 2014).

Migranti iz držav članic EU10 pa so znani tudi po tem, da pogosto opravljajo dela v kmetijstvu, gostinstvu, proizvodnji in druga slabše plačana delovna mesta, ki jih domače prebivalstvo noče opravljati. Med delodajalci so znani kot dobri delavci, ki pogosto delajo za manjše plačilo.

Kako poteka zaposlovanje v VB, vključno z zgodovinskim vidikom, političnim ozadjem, socialno varnostjo, predvsem iz vidika migrantov iz novih držav članic po letu 2004, bom natančneje opisala v nadaljevanju naloge, ki bo sestavljena iz naslednjih vsebinskih sklopov: migracije na splošno, osnovni koncepti in regulacija migracij v EU, Velika Britanija, zaposlovanje v VB, migracije in zaposlovanje migrantov v VB, zaposlovanje migrantov iz EU8 v VB, profil poljskega migranta in socialna politika VB.

2 METODOLOŠKI OKVIR

2.1 Opredelitev problema

S pridružitvijo novih članic EU leta 2004, EU10 držav, se je močno povečalo število evropskih migrantov v VB, saj jih je prost pretok delovne sile in želja po boljšem življenju ter posledično novi zaposlitvi, vodila izven meja domovine. Predvsem državljani Poljske, Slovaške in Baltskih držav so v enajstih letih »preplavili« VB. Njihovo zaposlovanje v novem okolju bo glavna nit mojega proučevanja v magistrskem delu.

2.2 Cilji proučevanja

Cilj magistrskega dela je oceniti stanje na področju zaposlovanja migrantov EU v VB po letu 2004. Zanimalo me bo, kje se migranti največ zaposlujejo, njihova številčnost na trgu dela, stopnja izobrazbe, zasluzki, katere so glavne ovire zaposlovanja migrantov ter morebitne problematike, povezane s številčnostjo migrantov, usposobljenostjo, izobrazbo ter kulturnimi in jezikovnimi preprekami. Skušala bom ugotoviti, kako deluje zakonodaja EU na področju enotnega gospodarskega trga ter prostega pretoka delovne sile ter zakonodaja VB na področju zaposlovanja.

2.3 Hipoteze

Hipoteza 1: Večina evropskih migrantov po letu 2004 iz novo pridruženih držav članic, tudi višje izobražena delovna sile, se praviloma zaposluje na nižje kvalificiranih delovnih mestih, saj so ob jezikovnih, kulturnih in drugih razlikah, izhajajočih iz njihove narodnosti, njihove možnosti manjše v primerjavi z domačim, britanskim prebivalstvom.

Hipoteza 2: Številčnost evropskih migrantov ter zgoraj omenjeno zaposlovanje po letu 2004 in drugih migrantov v VB preprečuje, da bi ti ljudje lahko uresničili svoje želje po stabilnejši zaposlitvi in zaslužku, kar povzroča brezdomstvo, vračanje domov in druge negativne pojave.

2.4 Metodologija

Pri pisanju magistrskega dela bom uporabila različne metode proučevanja: deskriptivno metodo, metodo analize primarnih (zakonov in podzakonskih aktov) in sekundarnih virov (strokovna in znanstvena literatura), metodo analize statističnih virov, kvantitativna analiza,

metoda sinteze. S pomočjo teh metod bom ocenila stanje na področju zaposlovanja evropskih migrantov v VB po letu 2004, ko so se EU pridružile nove države članice.

2.5 Temeljni pojmi

Migracije spremljajo človeško vrsto že od samega začetka. Skozi zgodovino so obstajali različni razlogi, zakaj se ljudje selijo. Najenostavneje je začeti pri temeljnih pojmi, ki opisujejo kompleksnost tega pojava in olajšajo nadaljnje razumevanje tematike.

2.5.1 Migracije, emigracije, imigracije

Mednarodni migrant je nekdo, ki živi zunaj meja države, iz katere izvira, bodisi redno ali neredno za dobo 12 mesecev ali več. S tem se izključujejo turisti ali tisti, ki potujejo za krajši čas, na primer poslovna potovanja. Nad časovnim obdobjem 12 mesecev se stvari bolj zapletejo, saj pojem mednarodnega migranta postane dokaj nejasen. Začasni in sezonski migrantski tokovi so seveda pomembni, vendar ne spadajo pod kriterij 12 mesecev ali več. Mednarodne migracije se lahko pojavljajo v različnih oblikah, ki so ob istem času lahko predstavljene kot rešitev (staranje prebivalstva, primanjkljaj veščin) ali problem (zaradi tekmovanja na trgu dela ali kot grožnja nacionalni identiteti), bolj realistično gledano pa kot naravna sestavina medsebojno povezanega in globaliziranega mednarodnega sistema (Boswell in Geddes 2011, 2)

Klinar (1967, 16–17) pravi, da oba pojma, tako emigracije kot tudi imigracije, tvorita skupni pojem migracij. Ljudje, ki se gibljejo iz družbe izvora kot na primer odhajanje, beg v tujino, izseljevanje, so emigracije, in sicer v imigrantsko družbo. Na drugi strani pa prihod, priselitev opisujejo imigracije v imigrantsko družbo.

Raymer in Willekens (2008, 5) govorita o tem, da se priseljevanje, imigracija, nanaša na pretok migracij v določeno državo (država prejemnica migrantov ali ciljna država) odseljevanje, emigracija pa se nanaša na tok migrantov, iz določene države (države pošiljateljice ali države izvora). Tako imigracija kot emigracija sta povezani z določenim časovnim obdobjem.

Migracije so zelo zahtevna tema. Pomembno je, da razlikujemo med migracijami in migranti. Migracije se nanašajo na dogodek, ki predstavlja seljenje iz ene države v drugo. Migrant je oseba, ki je spremenila svoj status bivanja iz enega časovnega obdobja v drugega. Register prebivalstva beleži premike, migracijske dogodke. Popisi in raziskave zajemajo migrante in prehod njihovega statusa. Pomembna je tudi razlika med migracijsko populacijo in

migracijskimi tokovi. Tuje rojena populacija vsebuje osebe, ki so bile rojene zunaj države trenutnega prebivališča iz vidika države naselitve. Izseljenci so tuje rojene osebe s prebivališčem v drugi državi iz perspektive države, iz katere izhajajo. Doma rojene, avtohtone osebe so tiste, ki so rojene v državi, v kateri tudi prebivajo. Tujci so tisti, ki niso pridobili državljanstva države bivališča, pa tam vseeno prebivajo. Državljeni lahko vključujejo tako avtohtone osebe, doma rojene kot tudi tujerojene osebe (prav tam).

2.5.2 Zunanje in notranje migracije EU

Mednarodne migracije se nanašajo na gibanje ljudi izven EU v EU, torej osebe, ki niso državljani držav članic EU. Mobilnost znotraj EU se nanaša na državljane držav članic EU, ki izvajajo svojo pravico do prostega pretoka, mobilnosti, kot državljani EU. Kadar omenjamo besedo imigracijo, s tem mislimo na priseljevanje ljudi izven območja držav EU v EU (Boswell in Geddes 2011, 3).

V svetu, kjer prebiva 7 milijard ljudi, je le okoli 3 % mednarodnih migrantov. Število je presenetljivo nizko, to lahko pojasnimo s sociološkimi in psihološkimi vzroki, saj je selitev v tujo državo napor. Zapustiti državo izvora skupaj z družino, prijatelji, domačim okoljem, ni najbolj enostavna odločitev. Drugi razlog za tako majhen odstotek je na strani držav, ki migrante sprejemajo (*receiving states*), saj vzpostavljajo kontrolo nad mednarodnimi migracijami s pomočjo načrtov za omejitvev. Posledično so migracije znotraj meja ene države pogostejše od mednarodnih migracij. V večini držav so notranje migracije veliko lažje omejitvev pa je manj (Boswell in Geddes 2011, 2).

Mednarodne migracije so neverjetno raznolike, pretočne in hitro spreminjajoče. Obstajajo bistvene pravne, socialne in politične razlike na ravni EU med migracijami s strani nedržavljanov EU in mobilnostjo ali prostim pretokom državljanov EU, ki predstavljajo notranje migracije EU in se nanašajo na države članice EU in njihove državljane. Pravice do mobilnosti državljanov članic EU, prebivalcem EU so ena izmed temeljnih predpostavk Rimske pogodbe³ in kasnejših pogodb in zakonodaje na nivoju EU (Boswell in Geddes 2011, 3).

³ Rimska pogodba – *Treaty of Rome*, podpisana 25. marca 1957 v Rimu, v veljavi od 1. januarja 1958 (2016).

2.5.3 Ekonomske migracije

Klinar (27–30) pravi, da se vzroki za migracije delijo na naslednji način: ekonomski in demografski, politični in vojaški, osebni in družinski. Preteklost je privedla do različne stopnje razvoja družb. Razvite družbe so potrebovale delovno silo, ki bi izpolnjevala potrebe hitrega razvoja tehnološkega napredka. Skozi zgodovino so priložnosti po višjem zaslužku in možnosti boljše zaposlitve privabile delavce iz manj razvitih v bolj razvite družbe. Kolonializem in izkoriščanje migrantov sta prinesla določeno mero ekonomskega razvoja bogatim družbam. Ekonomski vzroki pa niso neodvisni od drugih vzrokov za migracije. Ljudje, ki bi radi izboljšali svoj ekonomski status, imajo tudi željo po izboljšanju socialnega statusa, boljšem kulturnem in izobraževalnem okolju, možnosti participacije.

2.5.4 Migracije delovne sile

Migracije delovne sile so zelo raznolike, lahko vključujejo nizko ali visoko kvalificirano delovno silo za krajše ali daljše obdobje. Višje kvalificirana in nižje kvalificirana delovna sila sta definiciji vrste zaposlitve (potrebna raven usposobljenosti za delo) ali migranta samega (stopnja izobrazbe). Višje izobraženi migranti so navadno definirani kot tisti, ki imajo terciarno (običajno univerzitetno izobrazbo) ali pa imajo enakovredne strokovne ali poklicne spretnosti. Migranti so tako lahko plačani pod ravniyo usposobljenosti, ki jo posedujejo (Boswell in Geddes 2011, 77).

2.5.5 Stabilne, redne oblike zaposlitve

Delovno razmerje je razmerje med delavcem in delodajalcem, v katerem se delavec prostovoljno vključi v organiziran delovni proces delodajalca in v njem za plačilo, osebno in nepretrgano opravlja delo po navodilih in pod nadzorom delodajalca. Za ugotovitev delovnega razmerja so torej ključni elementi delovnega razmerja, saj velja domneva, da v primeru spora o obstoju delovnega razmerja med delavcem in delodajalcem, delovno razmerje obstaja, če obstajajo elementi delovnega razmerja (Obrazi prekarnega dela 2016).

Delovno razmerje vsebuje naslednje elemente:

- delavec delo opravlja osebno,
- delo se opravlja nepretrgoma,
- kontinuirano,

- delavec za opravljeno delo prejema plačilo,
- delavec opravlja delo po navodilih in pod nadzorom delodajalca,
- delavec opravlja delo v organiziranem procesu delodajalca.

Delavec v delovnem razmerju ima pravice, določene po zakonu: pravica do plačila, pravica do povračila stroškov za malico in prevoz, pravica do odpravnine pri odpovedi pogodbe o zaposlitvi s strani delodajalca (tako po pogodbi za nedoločen, kot tudi po pogodbi za določen čas), pravica do odpravnine ob upokojitvi, pravica do odpovednih rokov, pravica do nadomestila plače za čas odsotnosti z dela, pravica do letnega dopusta in regresa, organizacija delovnega časa, ter pravice, ki izhajajo iz vključitve delavca v socialna zavarovanja na podlagi delovnega razmerja, torej zagotovljena socialna varnost (*Obrazi prekarnege dela 2016*).

2.5.6 Fleksibilne oblike zaposlitve

Na trgu dela tako prihaja do dualizma oziroma segmentacije, ki ustvarja neutemeljene razlike med t. i. vključenimi in izključenimi delavci. Gre za dualizem pri obsegu delovnopravnega varstva med »redno« zaposlenimi delavci in vedno večjo skupino »izločenih« delavcev, delavcev na »robu«. Največkrat so to delavci v nestandardnih, fleksibilnih oblikah zaposlitve, ki so v skrajnih primerih celo brez kakršnegakoli ustreznega delovnopravnega varstva (Kresal v Novak 2012, 30)⁴.

Delavci se večkrat znajdejo v negotovem, prekernem položaju. Beseda prekeren izhaja iz angleške besede *precarious*, ki pomeni negotovost ali odvisnost od volje drugega. Prekerna zaposlitev je nestabilna zaposlitev, kjer večkrat najdemo ženske, mlade in migrante, tiste, ki so običajno ranljivejša skupina delavcev (prav tam).

Obrazi prekernege dela (2016) opišejo naslednje oblike prekerne zaposlitve:

- avtorska pogodba,
- podjemna pogodba,
- samozaposleni,
- študentsko delo, pripravništvo,

⁴ Kresal, Barbara. 2011. Fleksibilne ali prekerne oblike zaposlitve. *Delavci in delodajalci: revija za delovno pravo in pravo socialne varnosti* 11 (2–3). 169–181. V Novak (2010, 30).

- delovno razmerje na podlagi pogodbe o zaposlitvi, sklenjene za določen čas, in »agencija za začasno zaposlovanje«.

Prekerni delavci so ranljiva skupina, saj za razliko od ljudi, ki so redno zaposleni, nimajo plačanih stroškov za prevoz na delo, malice, dopusta ali regresa. Nimajo plačanih prispevkov za pokojninsko in invalidsko zavarovanje, za zavarovanje za primer brezposelnosti in prispevkov iz naslovov starševskega varstva s strani delodajalca (prav tam).

2.6 Omejitve pri raziskovanju

Pri pisanju magistrske naloge sem se srečevala z različnimi omejitvami pri raziskovanju. Ker je tema naloge povezana s tujimi državami na nivoju EU, predvsem VB, Poljsko in drugimi, je pretežen del literature dostopen le v tujem jeziku. Največ težav mi je zato povzročalo prevajanje strokovnih izrazov, imen institucij in organov v slovenski jezik. Literature na temo migracij in EU sicer ne manjka, vendar je bolj problematična starost podatkov, ki je lahko do danes že precej zastarela. Nekaj težav sem imela tako tudi pri pridobivanju aktualnejših podatkov, ki sem jih iskala v novejši literaturi.

3 MIGRACIJE

3.1 Vzroki za migracije

Klinar (1976, 24) pravi, da je izhodiščna točka preučevanja vzrokov migracij, teorija dejavnikov odbijanja in privlačenja (*Push and Pull Theory*). Vzroki migracij se pojavljajo tako v imigrantskih družbah kot emigrantskih družbah.

Primeri dejavnikov odbijanja so:

- padec standarda,
- ekonomska stagnacija,
- pomanjkanje ali zmanjševanje nacionalnih virov,
- brezposelnost,
- različne vrste diskriminacije,
- politično preganjanje,
- osamitev,
- naravne katastrofe,
- omejene možnosti osebnega razvoja,
- majhne možnosti vplivanja ali participacije.

Med primere dejavnikov privlačenja se uvrščajo:

- višji dohodek,
- višji življenjski standard,
- možnosti za primerno zaposlitev,
- možnosti izobraževanja,
- povečane ekonomske možnosti,
- povezano družinsko in sorodstveno življenje,
- možnosti strokovnega povezovanja,
- polnejše izkoriščanje prostega časa,
- rekreacijske možnosti,
- kulturne možnosti.

Zgoraj omenjena teorija po Klinarju (1967, 24–5) pojasnjuje vzroke, smer toka migracij, njihov obseg in selektivnost. Obstajajo družbe, v katerih obstajajo močni dejavniki potiskanja, pa vseeno ne pride do emigracije, pa čeprav na drugi strani obstajajo tudi možnosti v imigrantskih

družbah. V tem primeru je situacija odvisna od ljudi, delavskega razreda, ki se poveže z drugimi sloji, ki so prizadeti. Tako svoje probleme rešujejo z revolucijo in ne z emigracijo, delujejo na tem, da spremenijo temeljne odnose in strukturo v izvorni družbi.

3.1.1 Vrste vzrokov migracij

Klinar (1967, 27–30) pravi, da so vzroki za migracije različni. Poznamo ekonomske in demografske, politične in vojaške, prav tako pa tudi osebne in družinske vzroke. Za moje proučevanje pa so najpomembnejši ekonomski in demografski vzroki, ki jih bom v nadaljevanju podrobneje opisala.

Zaradi različnih socialnoekonomskih in političnih vzrokov iz preteklosti je svet razdeljen na revne in bogate družbe. Bogatejše družbe so tako združevale tehnološki napredek, kapital in strokovnjake, kar je pripeljalo do hitrega razvoja in potrebe po delovni sili. Na začetku so odprli vrata nekvalificiranim delavcem, kasneje pa postopoma vedno več tudi strokovnjakom in kvalificiranim delavcem industrije. Že stoletja višji dohodki in možnosti zaposlitve privlačijo delavce iz manj razvitih v bolj razvite družbe. Če skozi zgodovino pogledamo ekonomske migracije, lahko vidimo, da je prevladovala potreba kapitalističnih družb po delovni sili in ne reševanje ekonomskih problemov nerazvitih emigrantskih družb. Kolonializem in izkoriščanje migrantov sta prinesla določeno mero ekonomskega razvoja bogatim družbam. Ekonomski vzroki pa niso neodvisni od drugih vzrokov za migracije. Ljudje, ki bi radi izboljšali svoj ekonomski status, imajo tudi željo po izboljšanju socialnega statusa, boljšem kulturnem in izobraževalnem okolju ter možnosti participacije. Običajno je dohodek tisti motiv, ki prevladuje: »Višji dohodek vključuje namreč večje izobrazbene možnosti, socialni napredek, prestiž itd. V takšnem smislu je mogoče ekonomske motive in vzroke imeti za dominantne (Klinar 1967, 27–9)«.

3.1.2 Selektivnost migracij

Obstajajo različni vzroki, ki privlačijo migrante v imigrantske družbe, in različni odzivi, kar pripelje do selekcije migrantov. Klinar (1967, 30–1) loči pozitivno in negativno selekcijo migrantov. Ko migranti prvotno reagirajo na pozitivne privlačevalne faktorje v imigrantski družbi, je to pozitivna selekcija. Ko migranti prvotno reagirajo na negativne dejavnike v emigrantskih družbah, kot so vojne ali naravne katastrofe, je to negativna selekcija. Selektivnost migracij se pojavi v primeru, da sta tokova neenakomerna. V primeru, da pa sta enakomerna, sta oba toka neselektivna. Pri proučevanju migracij obstaja tudi selektivnost slojev, na primer

starost in spol. Mlajši moški so po navadi tisti, ki prednjačijo na začetkih imigrantskih tokov, pogosto so to kvalificirani delavci in strokovnjaki.

Kot iz svojih raziskav ugotavlja Todaro (1976, 65–6), migranti običajno ne predstavljajo naključnega vzorca prebivalstva glede na celotno prebivalstvo. Ravno nasprotno: k migracijam se nagibajo nesorazmerno mladi, bolje izobraženi, osebe, ki so bolj pripravljene tvegati, in osebe, bolj usmerjene k dosežkom. Imajo pa tudi boljše osebne stike na ciljnih destinacijah, kot jih ima na splošno populacija v regiji izseljevanja.

Klinar (1976, 41) pravi, da ekonomski migranti ne prihajajo samo iz tistih slojev, ki jih v migracijo silijo najbolj pomembne življenjske razmere. Med migrante štejemo tudi strokovnjake, ki migrirajo zaradi boljših delovnih, možnosti napredovanja in strokovnega izpopolnjevanja. Vse to lahko štejemo med ekonomske vzroke migracij.

3.2 Razlogi za selitev

Vse migracijske študije prihajajo do zaključka, da se ljudje selijo predvsem iz ekonomskih razlogov. Večja je razlika v gospodarskih priložnostih med mestnim in podeželskim regijam, večji je tok migrantov s podeželja v urbana območja. Medtem ko je običajno razdalja pomembna ovira, ki posega v migracije, lahko njihov negativni vpliv v veliki meri izniči obseg razlike dohodkov, zlasti za bolj izobražene priseljence (Todaro, 1976, 66–7).

Poleg najpogostejšega vzroka, ki je ekonomske narave, se ljudje selijo, da izpopolnijo svojo izobrazbo ali raven usposobljenosti (ekonomski razlog); drugi razlogi pa so še: pobegniti družbeni in kulturni ujetosti, zaprtosti v homogenih podeželskih območjih; pobegniti pred političnim nestabilnostmi; možnost, da se osebe pridružijo družini in prijateljem, ki so že imigrirali na urbana območja. Določene študije podpirajo pogosto slišano hipotezo, da migrante v državah v razvoju privlačijo mesta v iskanju boljše zabave ali urban način življenja (prav tam).

3.3 Migracije na nivoju EU

EU se je začela leta 1950 kot gospodarski projekt, ki sestoji iz šestih evropskih držav (Francije, Zahodne Nemčije, Italije, Belgije, Luksemburga in Nizozemske). Nastala je zato, da bi lahko trgovina potekala brez ovir. Leta 1970 so se projektu pridružili VB, Danska in Irska, leta 1980 pa se je Skupnost ponovno povečala, tako da vključuje še Grčijo, Španijo in Portugalsko. Znana

prvotno kot Evropska skupnost je postala EU leta 1993 s podpisom Maastrichtske⁵ pogodbe. Ta pogodba je prav tako uvedla enotno valuto (ki je prišla v obtok leta 2002) in je pomenila pomembno razširitev evropskega projekta (Migration Watch UK 2015a).

V obdobju po hladni vojni Boswell in Geddes (2011, 2–3) opažata nekaj bistvenih sprememb v kontekstu migracij v povezavi z EU:

- večjo intenzivnost migracijskih tokov znotraj EU,
- večje število držav, na katere vpliva imigracija,
- pomembnejša vloga za EU,
- domnevno nova manifestacija problemov, povezanih z imigracijo, na primer rastoča skrb zaradi asimetričnih tokov, tihotapljenje ljudi in trgovina z ljudmi (prav tam).

3.3.1 Priseljevanje in azilna politika

Sodelovanje na nivoju notranje varnosti se je razvilo v sedemdesetih letih 20. stoletja, bistveno pospešen razvoj pa se je začel v osemdesetih letih 20. stoletja s povezovanjem v enoten trg v obliki Schengenskega sporazuma (*Schengen Agreement*)⁶, ki je sprva veljal med državami Beneluksa, Francijo in Nemčijo, prav tako pa tudi v ohlapnejši obliki medvladnega sodelovanja z Evropsko Skupnostjo (ES)⁷. Maastrichtska pogodba je formalizirala sodelovanje z ustvarjanjem medvladnega stebra, ki se ukvarja s pravosodjem in notranjimi zadevami. Ta steber je bil medvladni, saj je temeljil na oblikovanju soglasnega odločanja, v veliki meri, da

⁵ Pogodba o Evropski uniji, ki je bila podpisana v Maastrichtu 7. februarja 1992, je začela veljati 1. novembra 1993. Spremeni predhodne evropske pogodbe in oblikuje Evropsko skupnost, ki temelji na treh stebrih: Evropskih skupnostih, skupni zunanji in varnostni politiki ter sodelovanju na področjih pravosodja in notranjih zadev (Novak 2015).

⁶ Schengensko območje in sodelovanje temeljita na schengenskem sporazumu iz leta 1985. Schengensko območje predstavlja ozemlje, na katerem je zagotovljeno prosto gibanje oseb. Države podpisnice sporazuma so odpravile vse notranje meje, ki jih nadomešča enotna zunanja meja. Tu veljajo skupna pravila in postopki, ki se uporabljajo v zvezi z vizumi za kratkoročno bivanje, prošnje za azil in mejne kontrole. Istočasno, da se zagotovi varnost v schengenskem območju, je bilo vzpostavljeno sodelovanje in usklajevanje med policijskimi in pravosodnimi organi. Schengensko sodelovanje je z Amsterdamsko pogodbo iz leta 1997 vključila EU v svoj pravni okvir. Vendar pa vse države, ki sodelujejo v Schengenu, niso podpisnice schengenskega območja. Zato, ker ne želijo, da se odpravijo mejne kontrole, ali pa zato, ker se še ne izpolnjujejo zahtevanih pogojev za uporabo schengenskega pravnega reda (EUR-lex 2009).

⁷ Od leta 1957 do 1. novembra 1993 Evropska gospodarska skupnost (EGS), ustanovljena z namenom, da povezuje evropske države na podlagi ekonomskega sodelovanja. Izraz se nanaša tudi na Evropske skupnosti (*European Communities*), zajema pa EGS, Evropsko skupnost za premog in jeklo (ESPJ) do leta 2002, in Evropsko skupnost za atomsko energijo (*Euratom*). Leta 1993 so bile tri skupnosti zajete v okviru Evropske unije. ES, ali skupni trg (*Common Market*), je nato postal glavni del EU. Tako je ostalo do leta 2009, ko je ES pravno nadomestila EU, kot njena institucionalna naslednica (Gabel 2015).

nasprotuje vlogi nadnacionalnim institucijam EU, kot so Komisija, Parlament in Sodišče EU (Boswell in Geddes 2011, 8).

Amsterdamska pogodba⁸ je bila pomembna zato, ker je premaknila migracije in azil iz tretjega stebra policijskega in sodnega sodelovanja, v četrtega, kjer so sedaj obravnavani prosto gibanje, migracije in azil. »Kar zadeva cilje, je bilo veliko pozornosti namenjene uravnoteženemu in trajnostnemu razvoju ter visoki stopnji zaposlenosti« (Maastrichtska in Amsterdamska pogodba 2015).

Tako ustvari pravno podlago za ukrepanje EU na področju migracij in azila, obenem pa poveča pristojnosti Komisiji, Evropskemu parlamentu in Evropskemu sodišču.

Medvladno sodelovanje na področju policijskega in pravosodnega sodelovanja v kazenskih zadevah je bilo okrepljeno z opredelitvijo ciljev in natančno določitvijo nalog ter vzpostavitvijo novega pravnega instrumenta, podobnega direktivi. Instrumenti skupne zunanje in varnostne politike so bili oblikovani kasneje, in sicer zlasti z vzpostavitvijo novega instrumenta, skupne strategije, nove funkcije generalnega sekretarja Sveta, odgovornega za skupno zunanjo in varnostno politiko, in nove strukture, to je enote za načrtovanje politike in zgodnje opozarjanje (Maastrichtska in Amsterdamska pogodba 2015).

3.4 Prost pretok oseb, pravica do mobilnosti

Na nivoju EU obstaja skupna Evropska migracijska in azilna politika, ki je bila nadaljnjo konsolidirana s strani Lizbonske pogodbe⁹. Evropske politike ne pokrivajo v celoti vseh aspektov migracij in azila, vplivajo pa na mejne kontrole, azil in nezakonito priseljevanje. Delovanje EU je igralo pomembno vlogo pri spremembah politik in prilagoditvi v južnih državah EU, kot so Grčija, Italija in Španija (Boswell in Geddes 2011, 7).

Okvir pogodb v EU je bil zastavljen v petdesetih letih dvajsetega stoletja, kar danes poznamo kot pravica do mobilnosti za delavce, ki imajo državljanstvo ene od držav članic. Pravica

⁸ Amsterdamska pogodba, ki spreminja Pogodbo o Evropski uniji, pogodbe o ustanovitvi Evropskih skupnosti in nekatere z njimi povezane akte, je bila podpisana 2. oktobra 1997 v Amsterdamu in je začela veljati 1. maja 1999 (Novak 2015).

⁹ Spreminja Pogodbo o Evropski uniji in Pogodbo o ustanovitvi Evropske skupnosti. Podpisana 13. decembra leta 2007 s strani voditeljev vlad, ratificirana pa 1. decembra 2009 (Lizbonska pogodba 2016).

delavcev do mobilnosti je bila razširjena na bolj splošno pravico in sicer, na pravico do prostega pretoka oseb (Boswell in Geddes 2011, 7).

Natančneje prost pretok delavcev spada pod prost pretok oseb in storitev, pri čemer pod storitve spadajo tisti delavci, katerih podjetje jih napoti v drugo državo članico EU, za krajše obdobje, z namenom, da opravijo neko storitev (Šarčević v Klinar 2006, 52–3)¹⁰.

Prost pretok oseb je poleg prostega pretoka blaga, kapitala in storitev ena od štirih temeljnih svoboščin na notranjem trgu Evropske unije (EU) in eden od principov Rimske pogodbe iz leta 1957, ki pa je bilo uveljavljeno postopoma. Načelo prostega gibanja oseb se nanaša na zmanjšanje administrativnih ovir z namenom omogočiti državljanom držav članic EU in njihovim družinskim članom ne glede na državljanstvo, da se prosto gibljejo med državami članicami z namenom, da tam živijo, delajo, študirajo ali se upokojijo (Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti 2016).

Državljeni EU imajo pravico do iskanja dela v drugi državi EU, pravico, da tam delajo, ne da bi potrebovali delovno dovoljenje, tam prebivajo v ta namen, tam ostanejo tudi po tem, ko se je zaposlitev končala. Deležni so enake obravnave kot državljani te države, v zvezi z dostopom do zaposlitve, delovnih pogojev in vseh drugih socialnih in davčnih ugodnosti (Evropska Komisija 2016).

Državljeni EU imajo lahko tudi nekatere vrste zdravstvene in socialne varnosti prenesene na državo, v katero gredo iskat delo (koordinacija sistemov socialne varnosti). Tudi v državah Evropskega gospodarskega prostora velja prost pretok delavcev (Islandija, Lihtenštajn in Norveška). Ljudje, ki delajo v nekaterih poklicih, imajo tudi možnost, da imajo svoje poklicne kvalifikacije priznane v tujini (vzajemno priznavanje poklicnih kvalifikacij). Pravice se lahko nekoliko razlikujejo za ljudi, ki se nameravajo samozaposliti, študente in upokojeince ali drugače gospodarsko neaktivne osebe. Obstajajo določene omejitve, ki temeljijo na razlogih javne varnosti, javnega reda, zaradi javnega zdravja in zaposlovanja v javnem sektorju (prav tam).

¹⁰ Šarčević, Damjana. 2006. Mobilnost v okviru opravljanja storitev podjetij z napotenimi delavci. V Klinar (2006, 52–3).

3.4.1 Splošne omejitve pravice do mobilnosti

Pravica do mobilnosti EU ni brezpogojna. Je odvisna od osebe same, da dokaže, da ima dovolj sredstev za preživljanje sebe in svoje družine, bodisi preko zaposlitve ali iz drugih virov dohodkov. Države ohranijo posebne pravice za državljanstvo in zakone o državljanstvu. V tem smislu so določbe o prostem gibanju večplastne, saj vključujejo kompleksno mešanico nacionalnih zakonov o državljanstvu (ki določajo, kdo je državljan), predpise EU na podlagi pogodb o pravici do mobilnosti in posebno pravico na nacionalni ravni, da zavrne dostop tistih, ki se niso zmožni sami podpirati (Boswell in Geddes 2011, 176–7).

V času pristopa EU je bila ena izmed glavnih skrbi vlad EU8 držav, da bi se njihove državljane obravnavalo enako kot druge državljane EU, vključno s pravicami do mobilnosti. Te pravice so bile v večini držav EU omejene, saj popoln dostop do trga dela ni bil dovoljen do 1. maja 2007. Po veliki širitvi EU leta 2004 so le Irska, VB in Švedska takoj odprla svoja vrata na trg delovne sile (Boswell in Geddes 2011, 194). Vendar pa so morali biti EU8 delavci, ki so prišli v VB, registrirani v sistem za registracijo delavcev (*Workers Registration Scheme – WRS*)¹¹ za 12 mesecev (oziroma dokazati, da delajo 12 mesecev kot samozaposleni), da so lahko dostopali do večine socialnih ugodnosti in podpore (Koehler in drugi 2010).

Za pridobitev pravice do prebivanja za več kot 6 mesecev mora državljan EU:

- biti vključen v gospodarsko dejavnost ali pa biti samozaposlen,
- imeti zadostna sredstva, vključno z zdravstvenim zavarovanjem, tako da ne bi postali breme za države članice, v katere imigrirajo,
- ali pa je oseba družinski član državljana EU, ki spada v eno od teh kategorij (Boswell in Geddes 2011, 178).

Državljan EU pridobijo pravico do stalnega prebivališča po 5 letih neprekinjenega, zakonitega prebivanja. Za pravico ne veljajo nobeni pogoji. To pravilo velja tudi za družinske člane.

3.4.2 Stanje po državah z največjim številom migrantov

Če govorimo v absolutnih številkah, je bila Nemčija z 10,1 milijona migrantov prva na lestvici Evropskih držav imigracije, ki živijo na njenem ozemlju leta 2005. Naslednja je bila Francija s

¹¹ WRS je omogočal registracijo migrantov iz držav EU10 za delo v VB. Od aprila 2011 ta ni več v veljavi. 7 let po pristopu, prehodni ureditvi, je tovrstna registracija potekla. Državljan EU8 držav lahko živijo in delajo v VB po istih pravilih, kot jih imajo drugi državljani držav članic EU (Workpermit 2015).

6,5 milijona migrantov, VB s 5,4 milijona, Španija s 4,8 milijona in Italija z 2,5 milijona migrantov leta 2005 (Boswell in Geddes 2011, 4).

V Nemčijo je od 661.855 priseljencev v letu 2006, prišlo 320.727 priseljencev iz druge države članice, kar je skoraj 50 % vseh migrantov. Med temi migranti iz držav članic EU je bilo 152.000 oseb iz Poljske. Na Irskem je bilo v letu 2006 število migrantov držav članic EU (65.002) veliko večje od števila migrantov iz tretjega sveta (19.363). V Belgiji je bilo več kot 50 % priseljencev državljanov EU, ki se selijo v druge države članice (35.143 mobilnih EU državljanov v primerjavi s 33.657 državljanov tretjih držav) (Boswell in Geddes 2011, 13).

Nove države članice, ki so se EU pridružile leta 2004 in leta 2007, so prav tako postale ne samo države emigracije, temveč obenem države imigracije. Leta 2005 se je več ljudi priselilo kot izselilo na Ciper, Češko, Madžarsko, Malto, Slovaško in v Slovenijo. Iz Bolgarije, Estonije, Latvije, Litve, Poljske in Romunije pa je več ljudi emigriralo kot pa imigriralo.

Glede na to, da se EU srečuje s staranjem populacije, so lahko migracije del rešitve, saj to pomeni приход mladih ljudi, ne pomeni pa dokončne rešitve. Leta 2008 je prebivalstvo v EU dosegalo število 495,4 milijona, kar je takrat pomenilo 4 ljudi v starosti od 15–64 na eno osebo starosti nad 65 let. Do leta 2060 je to razmerje predvideno na 2:1, kar pomeni 2 osebi na trgu dela, na eno upokojeno osebo (Boswell in Geddes 2011, 5).

3.5 Večstopenjska politika (*Multilevel politics*) in paradoks evropskih meja

Ni mogoče, da se upošteva sodobna politika migracij v Evropi brez vključevanja dimenzij EU, vendar prav tako te razsežnosti EU ni mogoče vključevati brez analize političnih odzivov držav članic. Politika migracij in mobilnosti v EU se prepletata na več ravneh in sta večdimenzionalni (prav tam).

To pomeni, da gledamo na porazdelitev moči in oblasti v EU na različnih ravneh upravljanja, premislek o akterjih, vključenih v teh procesih in o interakcijah med ravnmi in udeleženci (Boswell in Geddes 2011, 10–11).

Okvir EU je le delen, saj ne zajema vseh vidikov migracije in azilne politike. Njegovi učinki se bolj izrazijo v nekaterih državah članicah kot v drugih. To razlikovanje glede na vrsto politike nam pomaga bolje razumeti:

- razmerja med državami članicami in EU;

- nepopolno, delno naravo mobilnosti EU, migracij in azilne politike, nekatera področja so bolj visoko razvita kot druga;
- diferencialnih učinkov mobilnosti EU, migracij in azilne politike, z več vpliva na nekatere države članice, kot na druge (učinek se razlikuje glede na tip politike) (Boswell in Geddes 2011, 12).

Ta poudarek na večstopenjsko politiko EU pa nakazuje tudi paradoks evropskih meja. EU in njene države članice istočasno odstranjujejo določene meje, premikajo druge in gradijo nove. Ta paradoks lahko dejansko razumemo kot refleksijo odzivov na ravni EU, na kontrolo prebivalstva in priseljevanja, ki se je razvila na državni ravni od dvajsetega stoletja naprej kot notranji konsolidaciji ozemlja, povezano z gradnjo države, ki je spremljala poteze za ureditev dostopa do tega ozemlja (Bade v Boswell in Geddes 2011, 13)¹².

To je eden izmed očitnih razlogov, zakaj so države članice tako vpete v priseljevanje in njegove učinke, saj je priseljevanje bistvo njihove samoopredelitve kot države. Države članice ne opazujejo pasivno tega razvoja, temveč so ključni akterji (Boswell in Geddes 2011, 13).

¹² Bade, Klaus J. 2003. *Migration in European History*. Oxford: Blackwell. V Boswell in Geddes (2011, 13).

4 VELIKA BRITANIJA

Združeno kraljestvo sestavljajo Anglija, Wales, Škotska, ki skupaj tvorijo VB, ter Severna Irsko. Te države imajo različne kulture in zgodovino, ki jih identificira. Akti unije (*Acts of Union*) so že pred stoletji sestavili te države v eno politično unijo. Ta zveza je tisto, kar uradno poznamo kot Združeno kraljestvo Velike Britanije in Severne Irske. Zgodovinski pomen Unije ima globlji pomen, saj podpira nekatere politične dinamike v državi in lahko prispeva k razlagi, zakaj je država postala tako večkulturna (Orange 2016).

Na svojem vrhuncu, v času devetnajstega stoletja, je britanski imperij pokrival četrtno svetovne površine. Imeli so vodilno trgovsko mornarico, ki jo je varovala kraljeva mornarica. Tako se je razvil globalni trgovski sistem, ki prevaža ljudi, sredstva in kapital, ki ustvarja ogromne dobičke imperiju in njegovim ključnim podjetjem, kot je Britanska vzhodnoindijska družba (*East India Company*), katere trgovanje je potekalo vse do Indije in jugovzhodne Azije (Economy Watch 2010).

Razvoj imperija je bila posledica tekmovanja med evropskimi silami in razvojem znanosti in tehnologije. To je posledično pripeljalo do prve in druge svetovne vojne. Kljub temu da je bila VB na strani zmagovalcev v obeh vojnah, je plačala visoko ceno: gospodarstvo je bilo opustošeno, britanski imperij je razpadel, Republika Irsko je izstopila iz Združenega kraljestva, VB je ostala (skupaj z Anglijo, Škotsko, Walesom in Severno Irsko) v Uniji. V tem obdobju so Združene države Amerike (ZDA) postale vodilna svetovna gospodarska sila. Čeprav je še vedno ključni globalni akter, je VB postopoma občutila posledice padca, ko so druge sile prevzele ekonomsko prevlado v svetu. V zadnji tretjini 20. stoletja so se v VB sprožile velike družbene spremembe. Kriza iz 70. let – konflikti v industriji in družbi, vstavev gospodarske rasti in visoka inflacija, rast zunanjega dolga – je višek dosegla v zimi nezadovoljstva (1978–1979). Tej je sledila zmaga konservativne stranke in neo-liberalni obrat. To je bil tako

imenovani *thatcherizem*¹³. Navdihovala sta ga Fon Hayek in Milton Friedman, ustanovitelj čikaške šole monetarizma¹⁴ (prav tam).

Po dolgi nadvladi konservativne stranke je leta 1997 s predsednikom vlade Tonyjem Blairom in finančnim ministrom Gordonom Brownom (ki je postal predsednik vlade v juniju 2007) prišla na oblast vlada laburistov (*New Labour*). Tony Blair predseduje državi v obdobju neprekinjene rasti BDP od leta 1992 do leta 2008, in sicer v najdaljšem obdobju neprekinjene rasti BDP v VB. To obdobje je sovpadalo z oživljanjem kulturnih in športnih dogodkov, kar je postalo znano pod imenom *Cool Britannia*, s časom optimizma. Gospodarstvo VB je kmalu zatem postalo eno izmed največjih poražencev ekonomske krize, ki se je začela leta 2007 (prav tam).

4.1 Sindikati v VB

Sistem industrijskih odnosov VB ima dolgo zgodovino, vendar je v zadnjih letih doživel velike spremembe. Stopnja sindikaliziranosti (*Trade Union Density*) je le še polovico tistega, kar je bila leta 1979. Sindikati se trudijo poiskati svojo jasno identiteto za 21. stoletje, v povezavi z delovnimi mesti in mednarodnimi povezavami in tradicionalnimi vezmi z laburisti (Marchington in drugi 2006, 63).

V zadnjih dveh desetletjih je bilo veliko sprememb v zaposlovanju in delovnih razmerjih v VB. Zaporedne konservativne vlade (1979–1997) so sistematično reformirale sistem industrijskih odnosov; deregulirale so trg dela in skušale spodbujati logiko tržne konkurence v vseh sferah družbenega življenja. Od leta 1997 tudi laburistična vlada nadaljuje s spodbujanjem oz. politiko vključevanja zasebnega sektorja v javni sektor, kar ima lahko pomembne posledice za delovna razmerja (Marchington in drugi 2006, 64).

¹³ Thatcherism predstavlja vero v proste trge in majhno državo. Namesto načrtovanja in urejanja poslovanja in življenja ljudi je naloga vlade, da se čim bolj umakne iz poti. Njena vloga bi morala biti omejena na dve najnujnejši sferi: obrambo in valuto. Vse ostalo bi moralo biti prepuščeno posameznikom, da uveljavljajo svoje lastne odločitve in prevzeti lastno odgovornost za svoje življenje. Margaret Thatcher se je zavzemala za zavračanje državnega lastništva podjetij in socialističnega centralnega planiranja. Zagovarjala je monetarizem, nadzorovanje denarne ponudbe z visokimi obrestnimi merami, krotenje inflacije, brez zatekanja k sindikatom (What is Thatcherism?, 2013).

¹⁴ Milton Friedman je bil veliki zagovornik doktrine prostega trga in čim manjšega vmešavanja države, zagovornik liberalnega kapitalizma. Friedman je zagovarjal alternativno makroekonomska stališča znano pod imenom monetarizem. Monetarizem poudarja vlogo vlad pri nadzoru količine denarja v obtoku. Monetaristična teorija trdi, da imajo razlike v ponudbi denarja na trgu vpliv na nacionalno proizvodnjo na kratek rok in na ravni cen v daljših obdobjih. Monetaristi trdijo, da je cilje denarne politike najlažje doseči z usmerjanjem stopne rasti ponudbe denarja (Krugman 2007).

VB je bila zibelka industrializacije z industrijsko revolucijo. Delavci so bili videni kot potrošna sredstva procesa dela. Z njimi delodajalec ni imel obveznosti, gledano izven minimalno zakonskih obveznosti iz pogodbe. Korenine današnjih sindikatov lahko zasledimo sredi 19. stoletja ali v še zgodnejšem obdobju, pri čemer so najzgodnejši trajne zveze obrtnikov. Pomembnejša rast sindikatov, ki je zajela polkvalificirane in nekvalificirane fizične delavce, se je začela v poznem devetnajstem stoletju. V tem obdobju se je sindikatom pridružilo relativno malo pisarniških delavcev. Britanski sindikati se lahko razvrstijo kot obrtniški, splošni, industrijski ali pisarniški (*White Collar*). Ta kategorizacija je že stara, saj je veliko sindikatov danes združenih ali pa imajo razširjeno članstvo (Marchington in drugi 2006, 37–8).

Leta 1868 je nastala krovna organizacija britanskih sindikatov, *Trade Union Congress*, ki je imela pomembno vlogo pri nastanku laburistične stranke leta 1906. V VB je bilo leta 1920 kar 1384 sindikatov, leta 2002, predvsem po zaslugi združitve, pa le še 199. Članstvo v sindikatih je visoko koncentrirano (87 % ali 50.000 članov) v le 22 sindikatih (Marchington in drugi 2006, 38–40).

Leta 1965 je bila ustanovljena *The Confederation of British Industry*, krovna organizacija delodajalcev v VB. Ima pomembno lobistično vlogo, v relaciji do vlade in agencijah EU, vendar ne sodeluje (prav tako kot *Trade Union Congress*) v kolektivnih pogajanjih (Marchington in drugi 2006, 42).

Stopnja sindikaliziranosti je nihala od druge svetovne vojne. Po letu 1979, ko je na čelo konservativne stranke prišla Margaret Thatcher, je delež v strukturi celotne delovne sile začel naglo upadati. Posledično se je zmanjševalo članstvo v sindikatih, tudi v času, ko se je zaposlenost ponovno zviševala. Ključni razlog je bil v spremembi strukture zaposlovanja (rast deleža zaposlenih v storitvah) ter v rasti atipičnih oblik zaposlovanja (npr. zaposlovanje za skrajšan delovni čas), ki so bile skoncentrirane v privatnem sektorju. Tako je med letoma 1979 in 1997 članstvo v sindikatih padlo za več kot 40 % (iz 13,35 milijona na 7,15 milijonov članov) (Marchington in drugi 2006, 39).

Storitveni zasebni sektor ima nižjo gostoto sindikaliziranosti (12 % v malo prodaji in 6 % v hotelih in restavracijah). Manjša pa je stopnja sindikaliziranosti tudi pri delavcih s skrajšanim delovnim časom (20 %) kot pri tistih s polnim delovnim časom (33 %) (prav tam).

V prihodnosti bo veliko odvisno od prenove sindikatov (re-sindikalizacije) neposrednega in posrednega vpliva zakonodaje na sindikate in sposobnosti socialnih partnerjev, da zagotovijo

izboljšave tako za delavce, kot tudi za delodajalce. Obstajajo posebni izzivi za sindikate v bistveno zmanjšanem javnem sektorju in obstajajo znaki, da je nezadovoljstvo rastočim zasebnim sektorjem, vpletenim v javnih storitvah (v šolah in bolnišnicah), visoko na dnevnem redu sindikatov (Marchington in drugi 2006, 63).

4.2 Politični sistem VB

Politika v VB deluje znotraj okvirjev ustavne monarhije, podobno kot v nekaterih drugih državah, kot so Španija, Švedska, Danska, Japonska in Nizozemska. Medtem ko kraljica bolj simbolno predstavlja državo, je dejanska moč koncentrirana v izvršilni oblasti oz. vladi. Od leta 1999 je izvršilna oblast delno decentralizirana, saj imajo od tedaj lokalne oblasti na Škotskem, v Velsu in v Severi Irski večjo stopnjo avtonomije (Orange 2016).

Britanski parlament ima dva zakonodajna telesa: zgornji dom parlamenta (*House of Lords*) in spodnji dom parlamenta (*House of Commons*). Zgornji dom parlamenta vključuje tri vrste članov, in sicer: škofe iz anglikanske cerkve (cerkvene dostojanstvenike), plemstvo (dedno plemstvo in dosmrtno plemiče), do leta 2009 pa tudi sodnike, ki so po spremembah postali sodniki vrhovnega sodišča. Člani zgornjega doma niso izvoljeni in jih kraljica imenuje po nasvetu predsednika vlade. Spodnji dom pa sestavljajo demokratično izvoljeni poslanci iz več različnih političnih strank. Volitve potekajo vsakih pet let (prav tam).

4.3 Politične stranke v Angliji

- Konservativna stranka (*Tory*) je bila na oblasti kar dve tretjini dvajsetega stoletja, od leta 1997 (ko je izgubila na volitvah proti laburistični stranki) je bila v opoziciji, sedaj pa je z odhodom VB iz EU s premierko Thereso May ponovno na oblasti. Štejejo se za desnosredinsko stranko.
- Laburistična stranka je bila ustanovljena na začetku dvajsetega stoletja. Leta 1997 je po dolgi nadvladi konservativne stranke zmagala na splošnih volitvah pod vodstvom Tonya Blaira. To stranko je programsko mogoče uvrstiti v skupino levo-sredinskih in social-demokratskih strank.
- Liberalni demokrati (*Lib Dems*) so tretja največja stranka v parlamentu Združenega kraljestva. Po volitvah leta 2010 so bili v koalicijski vladi, ki so jo vodili konservativci. Svojo politiko štejejo za sredinsko oziroma levo sredinsko (Orange 2016).
- Stranka za neodvisnost VB (*United Kingdom Independence Party – UKIP*) ima vedno večji vpliv v VB. Glavni cilj stranke je bil izstop VB iz EU.

- Britanska nacionalna stranka (BNP) je skrajno desna politična stranka, ki je zelo sporna v Združenem kraljestvu. Njen namen je zaščititi avtohtono britansko homogenost z zmanjševanjem priseljevanja v VB (Orange 2016).

Od leta 1945 sta politiko VB zaznamovali dve stranki. Prva je konservativna stranka, ki je imela več podpore med poslovnimi in podeželskimi skupnostmi. Na splošnih volitvah leta 2001 so imeli izvoljenega le po enega poslanca na Škotskem in v Walesu. Na drugi strani pa je bila stranka laburistov tradicionalno močnejša v urbanih okoljih. Znatno, a zmanjšujoč delež njenih virov še vedno prihaja iz (s to stransko povezanih) sindikatov. V zadnjih letih so svojo prisotnost povečale tudi druge stranke, kot so socialni demokrati, nacionalne stranke v Walesu, Severni Irski in na Škotskem, ki si želijo sprememb v teh državah (Marchington in drugi 2006, 37).

4.4 Neoliberalni obrat

V poznih sedemdesetih letih dvajsetega stoletja so opazovalci britanskih političnih institucij ugotavljali, da VB državo okvirjajo sorazmerno neuspešne/neučinkovite makroekonomske institucije:

- Povojni korporativizem¹⁵ je sindikatom in združenju delodajalcem zagotavljal sorazmerno velik vpliv.
- Poskusi ohranja stabilnosti s pomočjo teh institucij so bili bolj ali manj neuspešni¹⁶. Vlade so uporabljale fiskalno in plačno politiko kot sredstva omejevanja brezposelnosti in inflacije, vendar zaradi nasprotovanja socialnih partnerjev brez večjih rezultatov.
- Po volilni zmagi konservativcev leta 1979 se sprožijo velike systemske spremembe; keynesianska politika¹⁷ je bila opuščena. Ohranitev nizke stopnje nezaposlenosti ni bila več prioriteten cilj vlade. V ospredje nove politike je stopila kontrola količine denarja v

¹⁵ Korporativizem se nanaša na politične strukture moči in prakso oblikovanja soglasja, ki temelji na funkcionalni zastopanosti strokovnih skupin. Združenja kmetov, obrtnikov, podjetnikov, delavcev, odvetnikov, zdravnikov in drugih. Deluje kot samoupravni organ v svojem imenu in kot posrednik med vlado in njihovimi člani. Politični položaj in pravice pripadajo v povezavi s članstvom v skupini in se tako razlikujejo od sodobnega državljanstva in enakopravne zastopanosti posameznikov v parlamentih, povezanih z določenim območjem (Czada 2011).

¹⁶ Značilnost za neokorporativizem je tripartitni dogovor med sindikati, združenjem delodajalcev in vlado, ki sodelujejo kot socialni partnerji za pogajanja in upravljanje nacionalnega gospodarstva (Stanojević 1994, 13).

¹⁷ Keynesianizem je ekonomska teorija skupne porabe v gospodarstvu in njeni učinki na proizvodnjo in inflacijo. Keynesiansko ekonomijo je razvil britanski ekonomist John Maynard Keynes v tridesetih letih dvajsetega stoletja v poskusu, da bi razumeli veliko gospodarsko krizo na koncu dvajsetih in v tridesetih letih dvajsetega stoletja. Keynes je podpiral povečano državno porabo in nižje davke za spodbujanje povpraševanja, ki bi potegnili svetovno gospodarstvo iz depresije. Keynesianska ekonomija se šteje za teorijo povpraševanja, ki se osredotoča na kratkoročne spremembe v gospodarstvu (Keynesian Economics 2016).

obtoku oz. monetarno obvladovanje inflacije. Neposredna posledica te spremembe je bila nagla rast brezposelnosti (Crouch 2013, 143–4).

- Že sredi osemdesetih let dvajsetega stoletja je bila VB popolnoma spremenjena, še posebej v industrijskih odnosih; vloge trga in podjetniško-menedžerskih hierarhij so bile posebej okrepljene (Crouch 2013, 143).

4.4.1 Dinamika moči

Glede na spremembe, ki so se zgodile, je treba upoštevati nekatere pomembne dejavnike. Leta 1976 je bila vlada v znatnem dolgu do Mednarodnega denarnega sklada in je morala izpolnjevati obveznosti, ki ji jo je naložila ta mednarodna institucija. V poznih osemdesetih letih dvajsetega stoletja je v Laburistični stranki prevladala frakcija, ki je zagovarjala premik proti centru ('tretjo pot'); sredi osemdesetih so sindikati, po enoletni stavki rudarjev, utrpeli velik politični poraz.

4.4.2 Vloga finančnega sektorja

Sistem v VB je bil v povojnem obdobju kompleksni hibrid med keynesianismom in laissez-faire¹⁸ pristopom, podedovanim iz prejšnjih obdobj. Industrija in javne storitve sta bila glavna sektorja, ki so ju zastopali sindikati (Crouch 2013, 146–7).

V preteklosti je finančni sektor VB igral le majhno vlogo pri financiranju proizvodnje. Njegove aktivnosti so se v glavnem nahajale v tujini in je imel le malo povezave z gospodarskim življenjem v geografskem in političnem ozemlju Združenega kraljestva. Z izjemo bančništva in zavarovalništva, je bil ta sektor šibko sindikaliziran. Glavni interes finančnega sektorja, ki je dejansko deloval kot močna finančna korporacija – *London City*, je bilo zagotavljanje stabilnosti funta sterlinga in obvladovanje inflacije. Kot že omenjeno, je bila monetarna stabilnost pomembnejša od polne zaposlitve (Crouch 2013, 146–7).

Prav tako je bil *City* znotraj dobro organiziranih omrežij vključen v centralno banko VB (*Bank of England*). Tako je užival poseben odnos z državno blagajno (*Treasury*), najpomembnejšim ministrstvom v vladi. Sektor je zato imel tako imenovano sponzorsko ministrstvo. Britanski

¹⁸ Politika, ki omogoča delovanje z zelo malo poseganja vlade (laissez-faire 2016).

finančni interesi so zato bili v odnosu do gospodarstva in politične skupnosti VB avtonomni, obenem pa so v obeh imeli močan vpliv (Crouch 2013, 147).

Kasneje se je vloga *Cityja* še povečevala, saj je vlada postajala vedno bolj odvisna od mednarodnih finančnih institucij. *City* je prevzemal pomembno vlogo v novi prevladi delniških trgov, ki so značilni za svetovno gospodarstvo v devetdesetih letih dvajsetega stoletja. Monetaristične, ne keynesianske prakse, prevladujejo v tem obdobju, kar je ustrezalo finančnemu sektorju (Crouch 2013, 148).

Glavne sestavine keynesianskega neokorporativizma so hitro porušili in ga nadomestili z neoliberalnimi strukturami. Poleg prehoda na monetarizem so obstajale še druge večje spremembe v sistemu industrijskih odnosov. Te so delno potekale v obliki pravnih zmanjšanj sindikalnih pravic, ampak pomembnejše je, da je s tem končalo tristransko posvetovanje. Izdatki za socialne storitve so se znižali skladno s keynesianskim upravljanjem, postopoma je bil privatiziran velik del javnega sektorja (prav tam).

Tako je bila VB prvi in je še vedno najtemeljitejši primer prehoda iz neokorporativizma in Keynesianisma do monetarizema in neoliberalizma v zahodni Evropi (Crouch 2013, 149).

4.4.3 Liberalno tržno gospodarstvo VB

Boyer v Crouch in Steeck (1997, 90)¹⁹ opisuje štiri modele kapitalizma. Značilnost posameznih modelov definirajo industrijski odnosi in posamezne značilnosti trgov dela. Avtor loči tržno usmerjen model (značilnost je decentralizacija in zunanja mobilnost delovne sile, sindikati ne igrajo velike vloge, primer je VB), korporativistični model (primer Nemčije ali Japonske, kjer imajo sindikati pomembnejšo vlogo), socialdemokratski model (vsebuje sporazum med vlado, sindikati in delodajalci, kjer imajo sindikati zelo veliko vlogo, primer Avstrija in Švedska) in državni model (prevladuje vloga vlade, katere pravila vplivajo na aktivnosti v gospodarstvu, kot primer navaja Francijo in Italijo).

4.5 Anglosaksonski model kapitalističnega sistema

Liberalni (anglosaksonski) model velja za enega najbolj odprtih gospodarstev. Države, ki spadajo pod ta model, so: VB, ZDA, Kanada, Avstralija in Nova Zelandija. Glavna načela so

¹⁹ Boyer, Robert. 1997. French Statism at the Crossroads. Political Economy of Modern Capitalism. London: Sage. V Crouch in Steeck (1997, 90).

avtonomija, svoboda, pravična konkurenca ter samoodgovornost. Poudarek je na čim manjšem poseganju države v tržne razmere (načeloma minimalna vloga države), podpiranje konkurence, individualne državljske pravice, nizke davčne obremenitve in majhni socialni transferji (Kovač v Vukelič 2012, 51).²⁰

Tabela 4.1: Liberalni (Anglosaksonski) model kapitalizma v povezavi z institucionalnimi značilnostmi

Institucionalno področje	Značilnosti
Trg Blaga	<ul style="list-style-type: none"> – Neposeganje države v tržne razmere, – poudarek na cenovni konkurenci, – koordinacija skozi tržne mehanizme, – odprtost za tuje investicije in tujo konkurenco.
Trg delovne sile	<ul style="list-style-type: none"> – Zunanja fleksibilnost (hitro menjavanje kadrov, delo za krajše obdobje), – nizka varnost zaposlitve, – strategija sindikatov je obrambna, – politika zaposlovanja je neaktivna, – plačna pogajanja so decentralizirana.
Finančni sistem	<ul style="list-style-type: none"> – Visoko zaščiteni manjšinski delničarji, – velik pomen institucionalnih vlagateljev, – koncentracija lastništva je nizka, – trg za nadzor podjetij je aktiven, v smislu prevzemov, združitvev, – visoko razvit finančni trg in trg tveganeega kapitala.
Izobraževalni sistem	<ul style="list-style-type: none"> – Delež javnih izdatkov je nizek, – močna konkurenca na ravni visokošolskega sistema izobraževanja, – neenotno izobraževanje na ravni srednjih šol, – poklicno usposabljanje je slabo,

²⁰ Kovač, Bogomir. 2006. Keynes, keynesianizem in razvojne spremembe sodobne države blaginje – renesansa ali zaton keynesianske teoretske paradigme. Naše gospodarstvo. V Vukelič (2012, 51).

	<ul style="list-style-type: none"> – omen splošnega znanja in poudarek na vseživljenjskem učenju.
Sistem socialne varnosti	<ul style="list-style-type: none"> – Stopnja socialne varnosti je nizka, takšna je tudi stopnja intervencije države, – zmanjševanje revščine, – privatni sistem naložbene ga pokojninskega zavarovanja.

Vir: prirejeno po Amble v Šegregur (2010, 18–19).²¹

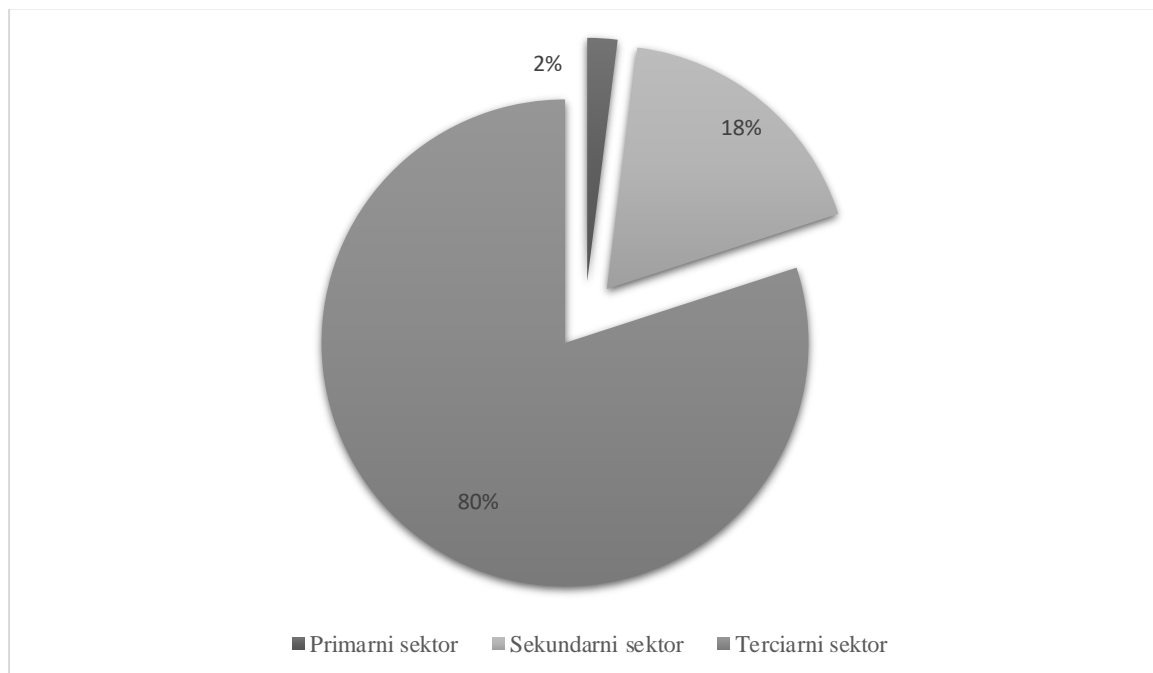
4.6 Struktura zaposlitve

Struktura zaposlitve razkriva, kako je delovna sila razdeljena v tri glavne sektorje zaposlitve: primarnega, sekundarnega in terciarnega. Države v zgodnji stopnji razvoja imajo običajno visok odstotek zaposlitve v primarnem sektorju zaposlitve. Razlog je v tem, da so ljudje zaposleni večinoma v kmetijskih dejavnostih (Internet Geography 2009).

Ko država začne razvijati osnovo za industrijo, to pomeni povečanje sekundarnega sektorja. S povečevanjem mehanizacije kmetijstva se pojavi manjša potreba po delavcih na kmetijah, ki se nato selijo v urbane dele in se zaposlujejo v tovarnah. V času ekonomskega razvoja država potrebuje več delovne sile v storitvah, kot je izobraževanje, zdravstvo in turizem. Tako se poveča terciarni sektor. V času računalnikov, naprav in robotov so ljudje v sekundarnem sektorju vedno prisotni (prav tam).

²¹ Amble, Bruno 2003. *The Diversity of Modern Capitalism*. New York: Oxford University Press. V Šegregur (2010, 18–19).

Slika 4.1: Struktura zaposlovanja v VB, leto 2016



Vir: GCSE Geography (2016).

V VB je majhen delež ljudi, ki dela v primarnem sektorju. Razlog za to je veliki meri mehanizacija, ki je prevzela delovna mesta ljudi. Obenem pa so ljudje izčrpali naravne vire, ki so pomembni za primarni sektor (primarni sektor je kmetijstvo), kot je na primer premog. VB sedaj uvaža velik del neobnovljivih virov. Število zaposlenih v sekundarnem sektorju vztrajno pada, predvsem zaradi robotov, ki so nadomestili delo ljudi. Najbolj se je povečal terciarni sektor, saj je večina ljudi danes zaposlena v bolnišnicah, šolah, pisarnah ter finančnih in številnih drugih tržnih storitvah. Dohodek na osebo se je povečal, kar je povečalo povpraševanje po storitvah za prosti čas, tako postanejo službe v terciarnem sektorju bolj dostopne (prav tam).

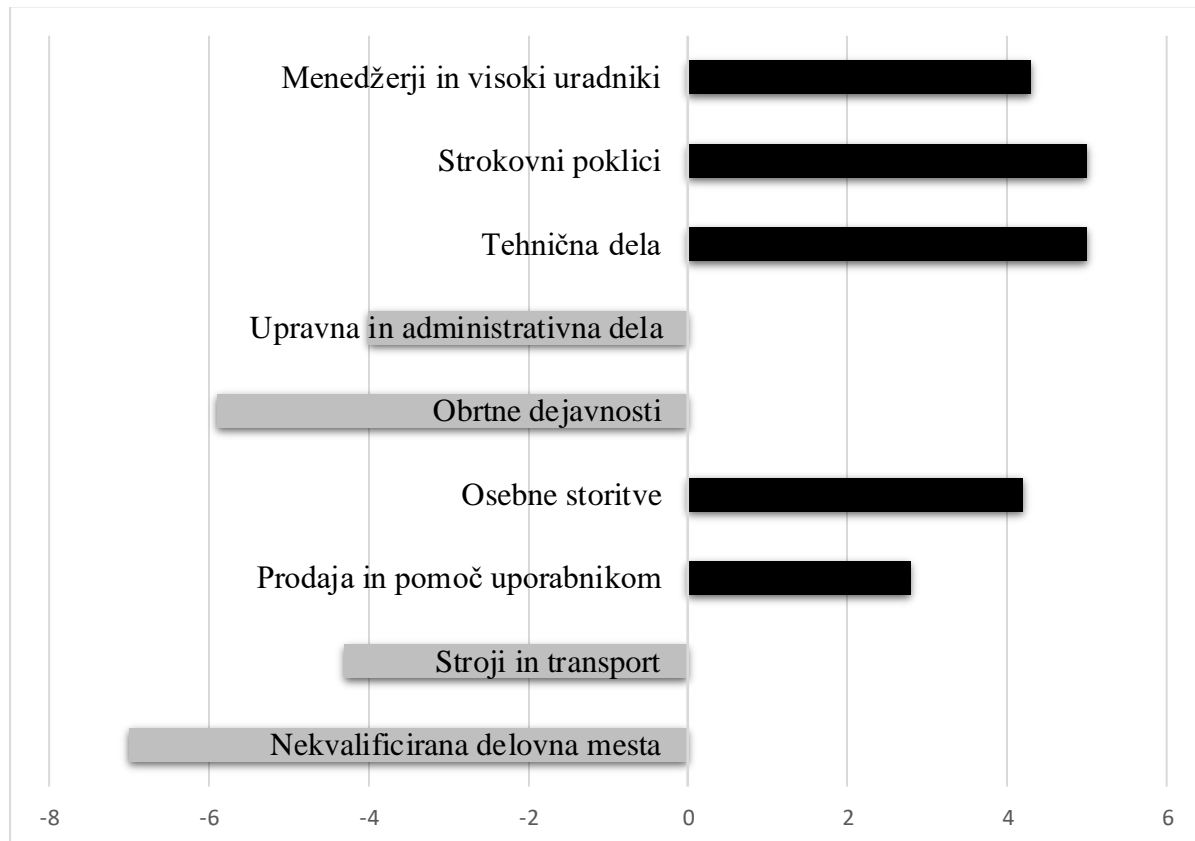
Zaposlovanje v sekundarnem sektorju se je od leta 2006 znižalo iz približno 27 % na 18 % v letu 2016. Sekundarni sektor je v zatonu zaradi deindustrializacije v VB in relokacije tradicionalne industrije. Čeprav se v VB še nahajajo tovarne, so dandanes visoko tehnološke in zmanjšujejo potrebo po veliki količini delovne sile (GCSE Geography 2016).

Ostalih 70 % ljudi je bilo zaposlenih v storitvah, deset let kasneje že 80 %. Od leta 1970 se je v sektorju industrije zgodil največji padec od vseh OECD držav. Navkljub rasti v storitvah se je VB srečevala z vedno večjo stopnjo brezposelnosti: 1,2 % od celotne delovne populacije v letu 1965 do skoraj 12 % stopnje brezposelnosti v letu 1986 (Marchington in drugi 2006, 36).

V VB prevladuje terciarni sektor; ljudje uporabljajo tehnologijo, da delajo od doma na daljavo. Veliko je samozaposlenih, velik vpliv imajo danes telefoni, internet in računalniki. Tehnologija je omogočila velikemu številu ljudi, da se jim ni treba voziti iz ruralnih območij v mesta na delo in lahko delajo na daljavo (GCSE Geography 2016).

4.7 Trend zaposlovanja v VB

Slika 4.2: Spremembe zaposlovanja v VB od 1984–2014

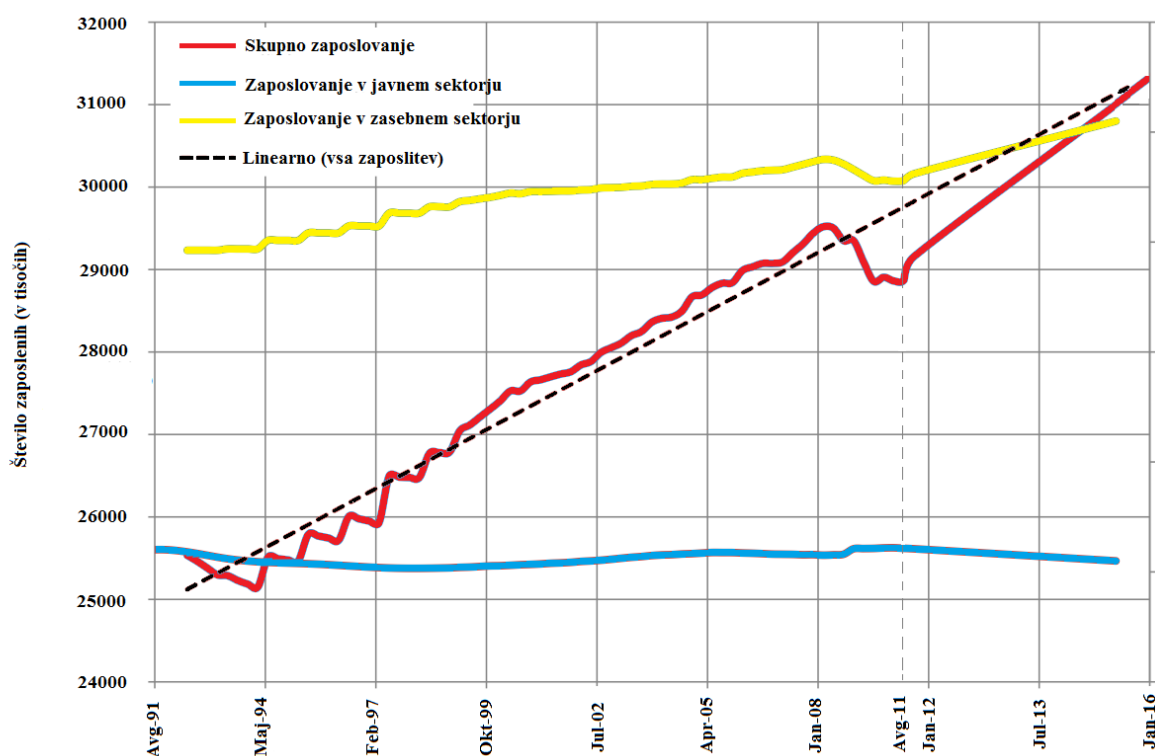


Vir: Povzeto po Brighton School of Business and Management (2014).

Od leta 1984 do leta 2014 lahko vidimo naraščanje stopnje nekaterih zaposlitev. Največje rasti so bila deležna tehnična dela in strokovni poklici, za kar 5 %, nekaj manj zaposlitev je bilo pri menedžerjih in visokih uradnikih (4,3 %), ter zaposlenih v osebnih storitvah (4,2 %). V prodaji in pomoči uporabnikom je bilo 2,8 % več zaposlenih v obdobju tridesetih let. Na drugi strani pa so zaposlitve, ki so se krčile; to so predvsem nekvalificirana delovna mesta, ki so dosegla tudi več kot 7 % upad, obrtne dejavnosti s 5,9 % upadom, zaposlitve, povezane s stroji in transportom, z 4,3 % negativno rastjo ter upravna in administrativna dela s 4 % negativno rastjo (Brighton School of Business and Management 2014).

Po podatkih ONS je bilo v obdobju od januarja do marca 2016 v VB zaposlenih 31,578,000 ljudi, od tega 30,395,000 v starosti od 16 do 64 let, 1,183,000 pa nad 65 let. Na tabeli je viden padec krivulje med leti 2008 in 2011, ko je trg dela najbolj prizadela ekonomska kriza (Office for National Statistics 2016c).

Slika 4.3: Trend zaposlovanja v VB



Vir: prirejeno po: Office for National Statistics (2016c) in UK Employment and Government Cuts (2010).

Najnižja stopnja zaposlitve v času zadnje ekonomske krize je bila v obdobju julij–september 2011, ko je bila stopnja zaposlitve 70,1 %. V obdobju januar–marec 2016 je bila stopnja zaposlitve 74,2 %. Stopnja brezposelnosti je maja 2016 dosegala 5,1 %, avgusta 2011 pa 8,5 %, ko je dosegla višek v času ekonomske krize (Office for National Statistics 2016d).

5 MIGRACIJE IN ZAPOSLOVANJE MIGRANTOV V VB

Že pred drugo svetovno vojno so Poljaki migrirali v VB, vendar pa je bilo prvo njihovo večje priseljevanje takoj po koncu vojne kot njena neposredna posledica. V času skupnega napada Nemčije in Sovjetske zveze na Poljsko leta 1939, je prisotnost sovražnih vojsk sprožila valove migracij prebivalstva (Burrell 2006).

Medtem ko so se mladi moški selili skupaj s poljsko vojsko, so bili civilisti iz zahodne in osrednje Poljske poslani v delovna taborišča Nemčije, na vzhodni strani pa so bili s strani sovjetskih vojakov deportirani v Sibirijo. Za sto tisoče ljudi je bila njihova prva izkušnja prestopa mednarodnih meja v tesni povezavi s silo, strahom in nasiljem (Burrell 2006).

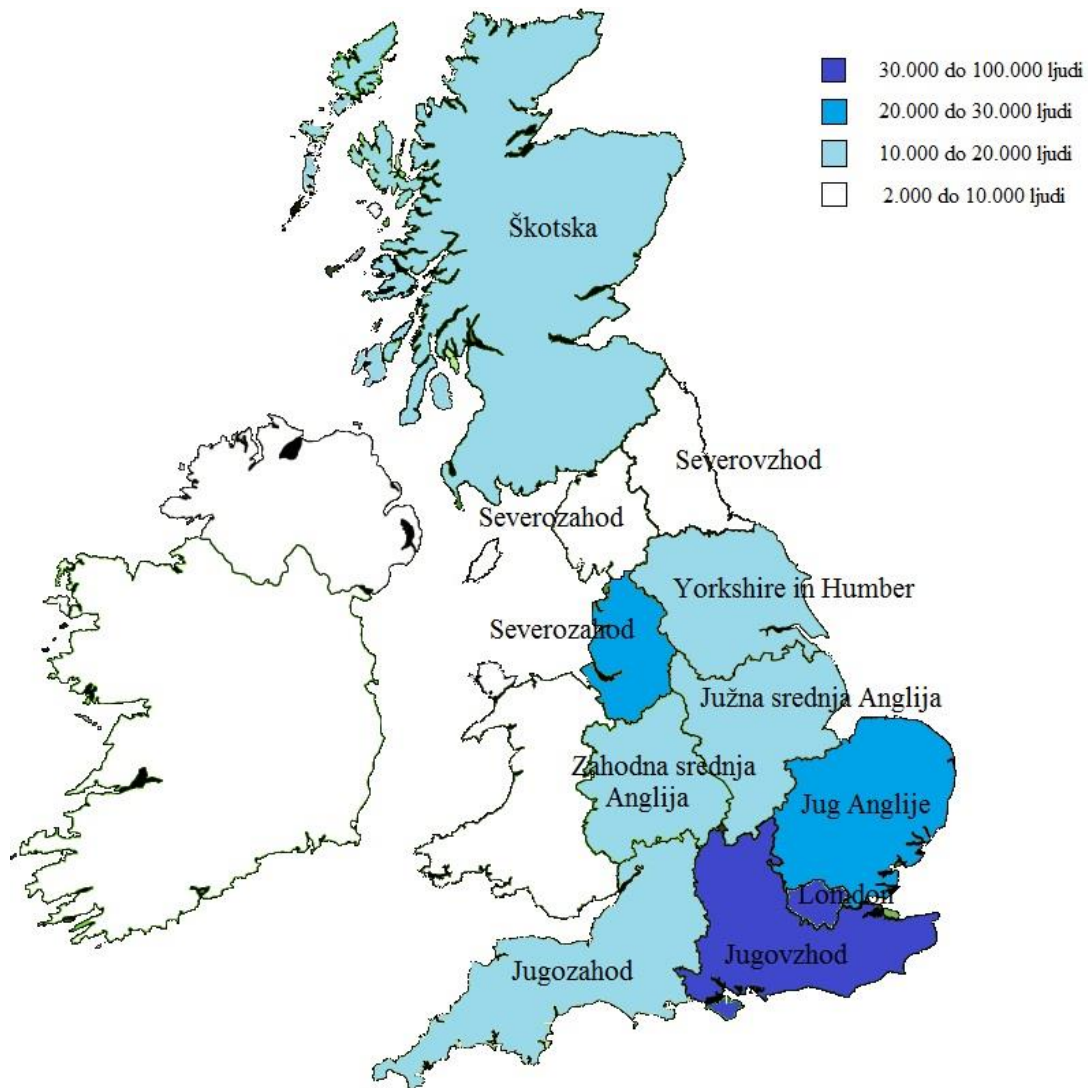
5.1 Gibanje števila EU8 migrantov v VB

Liberalizacija trga delovne sile VB je imela velik vpliv tudi za državljane držav EU8. V treh letih, od proračunskega leta 2002/2003 do 2005/2006, so Poljaki skoraj podvojili (iz 349.000 na 660.000) število prošenj za številko socialnega zavarovanja²² (*National Insurance number*). Za najbolj mobilne med državljani EU8 so se izkazali Poljaki, Litovci in Slovaki. Leta 2005/2006 so Poljaki vložili več kot 171.000 prošenj za sistem socialne varnosti: 26 % vseh vlog v VB (Owen in drugi 2007).

Podatki za leto 2005 prikazujejo tudi prošnje državljanov drugih držav članic EU8: Litva (30.500 prošenj), Slovaška (26.000 prošenj) in Latvija (14.000 prošenj), v manjši meri pa Češka (13.000 prošenj) (Owen in drugi 2007).

²² National Insurance number (NINOs) je edinstvena identifikacijska številka dana vsem osebam, rojenim v VB, ali nedorjavljanom, starejšim več kot 16 let, ki nameravajo delati in/ali zahtevati koristi v VB (The Migration Observatory 2015).

Slika 5.1: Število oddanih vlog za sistem socialnega zavarovanja v VB s strani Poljakov med proračunskimi leti 2002/2003-2005/2006.



Vir: prirejeno po Portes in French v Owen in drugi (2007).

5.2 Migracije v VB

Tabela 5.1: Gibanje števila²³ migrantov v VB po državah izvora, v letih 1997, 2002, 2009.

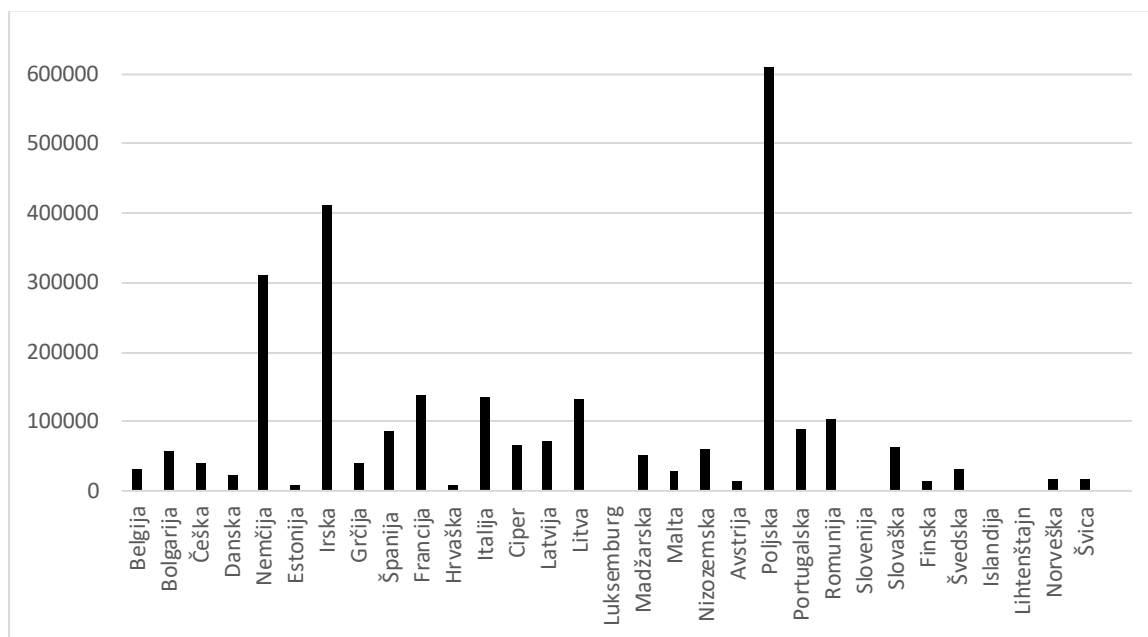
Mesto leta 2009	Država	1997	2002	2009
1.	Indija	404.000	425.000	659.000
2.	Poljska	68.000	50.000	537.000
3.	Pakistan	222.000	282.000	426.000
4.	Irska	535.000	491.000	400.000
5.	Nemčija	228.000	267.000	299.000
6.	Južna Afrika	93.000	141.000	219.000
7.	Bangladeš	140.000	180.000	201.000
8.	Združene države Amerike (ZDA)	127.000	142.000	167.000
9.	Kitajska (tudi Hongkong, kot posebna administrativna regija Kitajske)	87.000	126.000	166.000
10.	Jamajka	140.000	150.000	128.000
	Skupno rojeni v tujini	4.152.000	4.765.000	6.946.000

Vir: prirejeno po Koehler in drugi (2010).

V tabeli 5.1 so predstavljena tri obdobja: leto 1997, 2002 in 2009. Poljska leta 2009 zaseda drugo mesto po številu migracij v VB. V letih 1997 in 2002 je bilo stanje popolnoma drugačno, saj takrat še ni bila članica EU, migracij je bilo takrat le 68.000 na leto oziroma 50.000 pet let kasneje. Na tabeli ni nobene druge države iz članic EU8, saj migracije niso tako močne, da bi se uvrstile med najmočnejših deset. Na tabeli lahko vidimo tudi Nemčijo in Irsko, ki sta članici EU že dalj časa, Zahodna Nemčija je bila že ustanovna članica EU, Irska pa članica EU od leta 1973. Pomembne povezave za migracije pa lahko vidimo tudi v *Commonwealth* državah, kot so Indija, Pakistan, Južna Afrika, Bangladeš in Jamajka (Koehler in drugi 2010).

²³ Števila so bila zaokrožena na najbližje število tisoč.

Slika 5.2: Število ljudi iz držav EU, ki živijo v VB, leta 2013



Vir: prirejeno po Migration Watch UK (2015b).

Slika 5.2 prikazuje število migrantov iz držav EU v VB. Poleg že omenjenih Poljske, ki je leta 2016 že presegla število 600.000, Nemčije in Irske je večje število oseb odšlo iz Francije, Litve, Romunije in Portugalske. Ekonomska kriza je spodbudila priseljevanje tudi iz držav, kot so: Grčija, Španija in Italija (Migration Watch UK 2015a).

Tabela 5.2: Delež zaposlenih v VB razdeljeno po državah rojstva

Država rojstva	% stopnja zaposlitve od januarja do marca 2008	% stopnja zaposlitve od oktobra do decembra 2009
Skupno	74,6	72,6
Rojeni v VB	75,5	73,5
Rojeni izven VB	69,3	67
EU14 države	76,5	72,6
EU8 države	82,8	83,3
Afrika (brez Južne Afrike)	66,8	60,2
Južna Afrika	86,1	77
Avstralija in Nova Zelandija	86	85,3
Indija	69,7	70,8
Pakistan in Bangladeš	45,6	45,5

Vir: prirejeno po Koehler in drugi (2010).

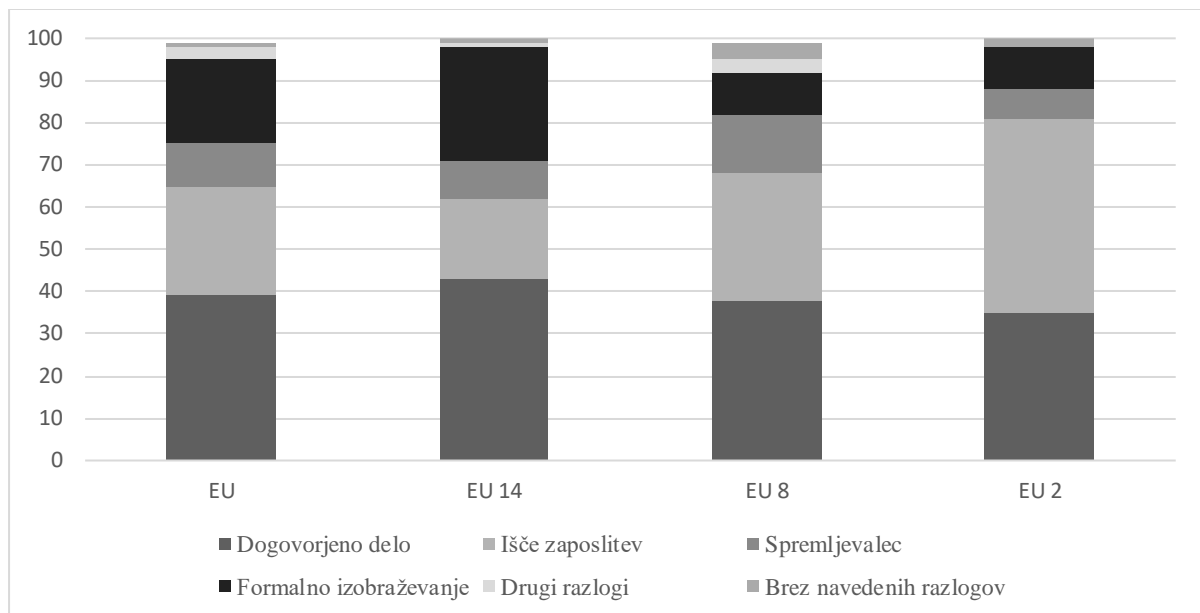
Tabela 5.2 prikazuje čas začetka svetovne ekonomske krize leta 2008 in odziv trga dela glede na zaposlitev tuje rojenih delavcev in v VB rojenih delavcev. Povprečje stopnje zaposlitve v VB se giblje 74,6 % v prvem četrtletju leta 2008 ter 72,6 % v zadnjem četrtletju leta 2009. Kar pomeni, da so migranti, rojeni v državah EU8, nadpovprečno udeleženi na trgu dela VB, saj njihova stopnja zaposlitve znaša kar 82,8 % v prvem četrtletju leta 2008 in 83,3 % v zadnjem četrtletju leta 2009. Pomemben je tudi podatek, da državljanom EU8 držav odstotek zaposlitve v času krize ni padel, temveč celo narasel za 0,5 %. Bolj aktivni so bili le še v Indiji rojeni delavci, ki jim je odstotek zaposlitve narasel za 1,1 %, vendar imajo na splošno nižji odstotek udeležbe na trgu delovne sile (69,7 % in 70,8 %). Kot najmanj aktivni na trgu dela so migranti, rojeni v Pakistanu in Bangladešu, saj njihov odstotek znaša le 45,6 % oziroma 45,5 % (Koehler in drugi 2010).

Leta 2004 je bilo število prebivalcev EU8 držav v VB 167.000, nato pa se je število povečevalo za približno 100.000 na leto do leta 2013. (Migration Watch UK 2015a).

Po podatkih Nacionalnega urada za statistiko VB (*Office for National Statistics – ONS*) je v letu 2013 v VB živel 2,67 milijona državljanov EU, od tega 1,36 milijonov iz držav članic EU14, 1,08 milijonov pa iz držav članic EU8, preostalih 230.000 pa je bilo iz drugih držav članic, kot so Romunija, Bolgarija, Malta, Ciper in Hrvaška (Migration Watch UK 2015b).

5.3 Zaposlovanje migrantov iz držav EU8 v VB

Slika 5.3: Pritok državljanov EU v VB po razlogih za selitev, 2014



Vir: povzeto po Office for National Statistics (2011)²⁴ v Vargas-Silva in Markaki (2015).

Približno 65 % državljanov EU je migriralo v VB zaradi ekonomskih razlogov, povezanih z zaposlitvijo. Sledijo jim tisti, ki so se prišli formalno izobraževati. Slika 5.3 prikazuje delež prilivov državljanov EU v VB leta 2014 po državljanstvu in glavne razloge za selitev. Med vsemi državljani EU jih 39 % prihaja, da prevzame določeno delo in dodatnih 26 %, ki so prišli iskat delo. Državljanji držav EU8 prihajajo v VB v večini (38 %) zaradi že dogovorjenega dela, 30 % pa zaradi iskanja zaposlitve. Državljanji držav Avstrije, Belgije, Danske, Finske, Francije, Grčije, Irske, Italije, Luksemburga, Nemčije, Nizozemske, Portugalske, Španije in Švedske (EU14) prihajajo v VB večinoma prav tako zaradi določenega delovnega mesta (43 %), temu sledi 27 % oseb, ki kot glavni razlog za selitev navajajo izobraževanje. EU2 državljani bolj verjetno prihajajo, da si najdejo delo (46 %), šele nato zaradi že dogovorjenega delovnega mesta, 35 % (Vargas-Silva in Markaki 2015).

²⁴ Office for National Statistics. 2011. *Polish in the UK*. Migration Statistics Quarterly Report, ONS, Newport. V Vargas-Silva in Markaki (2015).

Tabela 5.3: Zaposleni po sektorjih v VB, 2010

Sektor	Število WRS od maja 2004 do junija 2010	Skupno zaposlenih junija 2010	Migranti iz držav EU8 od maja 2004 do junija 2010 (v odstotkih)
Gostinstvo in prehrana ²⁵	181.120	1.739.000	10.4
Kmetijstvo ²⁶	101.120	251.000	40.3
Proizvodnja	68.560	2.365.000	2.9
Gradbeništvo	36.800	1.281.000	2.9
Transport	23.745	1.217.000	2.0
Maloprodaja	43.800	4.328.000	1.0
Zdravje in medicina	41.025	3.685.000	1.1
Živilskopredelovalna industrija	57.465	Ni podatka	Ni podatka
Vsi sektorji	1.033.915	27.007.700	3.8

Vir: McCollum in Findlay (2011, 5).

Primerjava registracij WRS (maj 2004–junij 2010) s skupnim številom zaposlenih, ki delajo v različnih sektorjih, odkriva velik pomen dela migrantov iz EU8 držav, še posebej v kmetijski sektorju, kjer je zaposlenih kar 40,3 % ali 101.120 oseb iz držav članic EU8. Z 10,3 % sledita gostinstvo in prehrana s 181.120 zaposlenih migrantov, pomembno vlogo imajo migranti tudi v proizvodnji (68.560 oseb), živilsko-predelovalni industriji (57.456) gradbeništvu (36.800), transportu (23.745), maloprodaji (43.800) in zdravstvu (41.025). Celoten trg dela v VB je junija 2010 vseboval 27.007.700 oseb, od tega 1.033.915 migrantov iz držav članic EU, kar znaša 3,8 % vseh zaposlenih v naštetih sektorjih (McCollum in Findlay 2011, 5).

Treba je poudariti, da ta števila veljajo za legalno zaposlene migrante prek sheme WRS (maj 2004–junij 2010). Število, kjer migranti delajo ilegalno, je višje med priseljenci iz držav, ki niso članice EU, vendar obstaja tudi določeno število migrantov iz novih držav članic EU po letu 2004, ki niso del legalnih zaposlitev. Tudi legalno registrirani migranti v WRS ni nujno,

²⁵ Vključuje strežnike, gospodinje, nosače, delavce v kuhinji, barmane, upravljanje človeških virov, trženje in druge zaposlene v gostinstvu in prehrani.

²⁶ Vključuje tudi gozdarstvo in ribolov.

da so del rednih zaposlitev, temveč je med njimi veliko takšnih, ki opravljajo sezonska dela, dela prek agencij za zaposlovanje ali drugih fleksibilnih oblik zaposlitve.

5.3.1 Fleksibilne oblike zaposlitve migrantov EU8

Migranti držav članic EU8 se pogosto zaposlujejo znotraj fleksibilnih, nerednih zaposlitev, tj. v mesno-predelovalnem, predvsem perutninskem sektorju. V VB se nahajajo v glavnem migranti pretežno iz srednje in vzhodne Evrope, ki so doživeli precej negotovosti glede njihovega delovnega razmerja in imajo malo možnosti za premik od agencijske zaposlitve do neposredne zaposlitve (Clark in drugi 2011, 121).

Tako je v tem sektorju najpomembnejša zakonska ureditev delovanja zaposlitvenih agencij. Delavci, ki delajo prek teh agencij, se soočajo s problemi pri uveljavljanju pravic iz delovnega razmerja, v katerih ni mogoče določiti delodajalca. Brez zakona bi obstajala velika nevarnost, da bi ti ljudje končali na robu družbe kot socialni problem. Sindikati so dovolj močni, da dosežejo zaščito teh delavcev in uveljavitev boljših pogojev. Stopnja članstva v sindikatih je med agencijskimi delavci na splošno nizka. Spremljanje delodajalcev in ponujenih delovnih mest s strani sindikatov zahteva veliko sredstev. Ob tem sindikate ovira tudi zakonodaja, ki omejuje njihovo reprezentativnost. Zato sindikati zahtevajo spremembe zakonov, da bi se licence za delodajalce uporabljale v vseh sektorjih (prav tam).

Pomemben premik predstavlja organ za izdajanje dovoljenj agencijam (lasten prevod) (*Gangmasters' Licensing Authority – GLA*)²⁷, z namenom zaščititi ranljive zaposlene s strani agencij v VB. Njegova naloga je, da nadzoruje tiste, ki priskrbijo delovno silo ali uporabo delavcev za opravljanje storitev na področju kmetijstva, gozdarstva, vrtnarstva, zbiranja lupinarjev, predelavo in pakiranje hrane, z izdajo dovoljenj in z inšpekcijskimi pregledi. Vsi ponudniki delovne sile, ki delujejo v sektorjih, ki morajo imeti dovoljenje s strani GLA, ki ima moč ne le za izdajanje dovoljenj, ampak tudi za njihov preklic. Ponudniki dela morajo vsako leto plačati pristojbino za dovoljenje, ki je povezano z višino njihovega prometa. Z dovoljenjem dokažejo, da delujejo v skladu z minimalnimi pravnimi standardi v zvezi z zaposlitvijo in imajo

²⁷ Ustanovljen 1. aprila 2005. *Gangmasters* je izraz, ki označuje zaposlitvene agencije, ki dobavljajo skupine delavcev začasno delo, po navadi v živilskopredelovalni industriji in kmetijskem sektorju. Zato delujejo kot dobavitelji dela, sestavljajo ekipe delavcev in jih pošiljajo na delo. Narava pogodbenega razmerja med omenjenimi dobavitelji dela in delavci pogosto ni jasno (prav tam).

ustrezno evidenco o zaposlenih. GLA objavlja seznam vseh odjavljenih agencij, ki v sektorju ne morejo več delovati (Clark in drugi 2011, 123).

Kako GLA deluje, lahko razberemo iz njihovih rezultatov v prvih šestih mesecih leta 2011, ko je inšpekcija preverila 60 delodajalcev in preklicala kar 25 licenc. Ta postopek pregleda in razveljavitev licenc je povzročila izboljšave v velikem obsegu do pravic delavcev v sektorjih, ki jih zajema. Kot je omenjeno zgoraj, tisti ponudniki delovnih mest, ki so izgubili licenco, ne smejo več ponujati prostih delovnih mest na trgu dela v okviru sektorjev. Zato se sistem obravnava kot relativno dober (Clark in drugi 2011, 120).

Migranti iz držav članic EU8 se pogosto znajdejo v prekernih zaposlitvah tako, da pridejo v VB, kjer najdejo delo v restavracijah, barih, hotelih, gradbeništvu, opravljajo različna sezonska dela, po več mesecev, vendar ne dobijo redne zaposlitve.

Faktorji, kot so sektorji zaposlitve, nižje plačana delovna mesta, slabo znanje angleškega jezika, so prispevali k prekernim zaposlitvam migrantov iz držav članic EU8. Sama strategija obravnavanja migrantov iz držav članic EU8 je nekaj posebnega, saj se pri teh migrantih zahtevane stopnje sposobnosti ne ujemajo s plačilom. Vzrok tiči v krajšem načrtovanem obdobju, kjer bi oseba zaslužila največ, svoj zaslužek pa bi tako investirala doma in ne v tujini. Ob prihodu pa večina migrantov iz držav članic EU8 v VB dela na nižje plačanih delovnih mestih, šele sčasoma začnejo napredovati po lestvici navzgor (Kahanec in Kurekova 209).

Obseg in vpliv mednarodnih migracij je globoko in zapleteno vprašanje. Skupno število delavcev migrantov v VB kot celoto je skoraj nemogoče ugotoviti, saj se je število nezakonitih priseljencev ali delavcev na črno povečalo (McDowell in drugi 2009, 6).

V VB so zaradi pritiska javnosti, ki je pod precejšnjim vplivom večinoma ksenofobičnih popularnih medijev, migracije eno od ključnih socialnih in političnih vprašanj, s katerimi se sooča država (McDowell in drugi 2009, 5).

Današnje preoblikovanje gospodarstva, povezano z rastjo nižje plačanih zaposlitev in netradicionalnih oblik pogodb o zaposlitvi, vodi v stopnjevanje negotovosti zaposlitev ter izkoriščanja ljudi, ki so vpeti v tovrstna delovna razmerja (McDowell in drugi 2009, 19).

Ocenjeno je bilo, da so več kot polovico novih delovnih mest v VB v drugi polovici leta 2007 zasedli agencijski delavci, ki postajajo morda največja in zagotovo najbolj izkoriščena skupina

prekarnih delavcev. Delavci agencij za zaposlovanje so med najnižje plačanimi in najmanj varnimi zaposlitvami glede na ostale delavce na britanskem trgu dela (prav tam).

Migranti so najbolj primerna izbira agencij zato, ker so najbolj ranljivi. To pomeni, da so novinci, ki imajo manjše poznavanje trga dela in pogosto manj pravic (prav tam).

Trenutno je lahko zaposleni v agenciji v VB odpuščen kadarkoli, vsaj v prvem letu zaposlitve, ko imajo tudi manj pravic, povezanih s koristmi za zaposlene, in plačan dopust (McDowell in drugi 2009, 20).

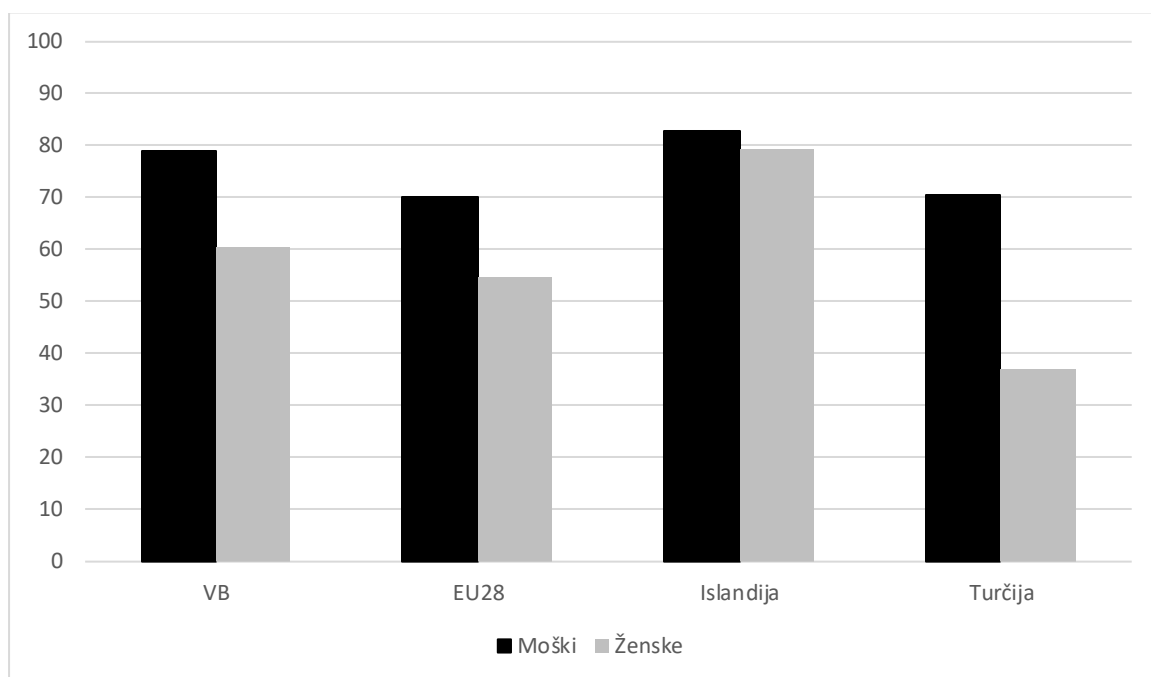
VB je vztrajno zavračala izvajanje vseh določb direktive EU v povezavi z agencijami za zaposlovanje, kar bi izboljšalo položaj delovne sile. Delavci migranti pa niso vsi enako občutljivi za izkoriščanje niti niso vsi stalno ujeti v negotovih oblikah dela. Ekonomski migranti iz držav zunaj razširjenega EGP, zlasti tisti, ki nimajo samodejne pravice, da ostanejo, in tisti brez delovnih dovoljenj, so najbolj ranljiva skupina. Obstaja nova hierarhija migrantov, ki se ne razlikujejo samo glede na pravni status in pravice do dela, ampak tudi v povezavi z narodnostjo in barvo kože. Migranti iz novih držav članic EU po letu 2004 so v najbolj ugodnem položaju, saj imajo pravico do prostega gibanja v EU, pravico do dela in da se ustalijo v VB. Poleg tega, da so bele polti, so tudi pogosto samski, in relativno mlada delovna sila. So veliko bolj izobraženi kot njihovi konkurenti za vstop na nižje kvalificirana delovna mesta (prav tam).

Obstaja pa tudi hierarhija v bazenu novih delavcev migrantov iz držav EU. Delodajalci običajno razlikujejo med novimi Evropejci. Poljaki so lahko bolj ali manj zaželeni kot recimo Latvijci v povezavi z željo po delu. Narodnost, vera ali geografski izvor se uporabljajo tudi za razlikovanje med delavci – katoliki so bolj zaželeni kot protestanti, migranti s podeželja so bolj zaželeni kot migranti iz mest. Nova delitev dela se gradi tudi na temeljih razlikovanja med delavnimi novinci iz novih držav članic, ki pogosto posedujejo cenjene oblike socialnega in izobraževalnega kapitala nasproti nekvalificiranim, slabo izobraženimi delavci, ki niso migranti, vključno z revnimi belci, zlasti mladimi moškimi in še posebej za nebelce, v Londonu in drugih britanskih mestih (prav tam).

5.3.2 Zaposlovanje glede na spol

Glede na to, da so mlajši moški običajno tisti, ki gredo prvi v tujino po delo, je zanimivo videti, kako stopnja zaposlovanja žensk v VB vztrajno raste, stopnja zaposlovanja moških pa je naglo padla, v desetletju 1985–95 (Marchington in drugi 2006, 36).

Slika 5.4: Razmerje med zaposlovanjem žensk in moških po državah, rojenih v tujini, leta 2014



Vir: prirejeno po OECD (2015).

Po podatkih Organizacije za gospodarsko sodelovanje in razvoj (*Organisation for Economic Co-operation and Development – OECD*) (2014) je zaposlovanje tujerojenih žensk v povprečju nižje od tuje rojenih moških. V VB to število žensk znaša 60,6 %, moških pa 78,9 %. Za primerjavo: povprečje v državah članicah EU (EU28) je med tuje rojenimi ženskami 54,9 %, med tuje rojenimi moškimi pa 70,0 %. Po podatkih OECD je najmanjša razlika med moškimi in ženskami na Islandiji, kjer je delež zaposlovanja tujerojenih žensk 79,3 %, moških pa 82,9 %. Največja razlika med tuje rojenimi ženskami in tuje rojenimi moškimi pa je v Turčiji, in sicer delež žensk 37,2 %, delež moških pa 70,5 % (OECD 2015).

Od spodaj naštetih držav je večina ljudi imigrirala v druge države EU, v veliki meri so se migracijski tokovi usmerili tudi v VB, kot so to izvedli Poljaki. Poljaki so izkoristili pravico do prostega pretoka oseb; tako so koristili poceni in hitro potovanje z možnostjo hitre vrnitve, ki ga imenujemo Ryanair effect ²⁸ (*Ryanair effect*) (Boswell in Geddes 2011, 5).

²⁸ Ryanair je irska nizkocenovna letalska družba, ustanovljena leta 1985, s sedežem v Dublinu. Je ena izmed največjih evropskih letalskih družb (Ryanair 2016).

Tabela 5.4: Državljeni držav EU10 v VB in obratno, leta 2015

Državljeni držav EU10 v VB	Država	Državljeni VB v državah EU10
31.000	Ciper	41.000
42.000	Češka Republika	5.000
18.000	Estonija	500
87.000	Madžarska	7.000
96.000	Latvija	1.000
147.000	Litva	3.000
20.000	Malta	12.000
883.000	Poljska	35.000
63.000	Slovaška	5.000
1.000	Slovenija	500

Vir: prirejeno po Migration Watch (2015b).

Samo na Cipru je več Britancev kot pa prebivalcev Cipra v VB. Vse ostale članice EU10 imajo več svojih državljanov v VB kot državljanov VB v eni izmed naštetih držav. Največ je Poljakov, Litovcev in Latvijcev, nato Madžarov, Slovakov in Čehov, Ciprčanov, Maltežanov in Estoncev, najmanj pa Slovencev (prav tam).

Srednje in vzhodnoevropske države, ki so se pridružile EU leta 2004, so na podlagi predlogov starejših članic EU morale sprejeti uvedbo moratorija na področju prostega pretoka svojih državljanov. S to ureditvijo nove članice niso bile zadovoljne. Poljska vlada je bila še posebej nezadovoljna v smislu, da ni zadostne ekonomske podlage, niti demografske osnove za sklenitev dogovora takšne vrste. Dejansko je bila razširjena zaznava dvojnih meril, s katerimi je upravljala EU, ki je zavezovala Poljsko in druge EU8 članice, naj sprejmejo politike EU na področju priseljevanja, azila, vizumov in mejne kontrole, medtem ko jim je odrekla prednosti mobilnosti (Boswell in Geddes 2011, 194).

5.4 Profil poljskega migranta

Služba za delo (*Work Service S. A.*) na Poljskem redno spremlja želje državljanov, v katero državo bi radi ekonomsko migrirali. Močno zanimanje za emigracijo Poljakov v VB in Nemčijo več let ostaja nespremenjena. V letu 2015 tako ostaja VB na prvem mestu (27 %) in Nemčija na drugem (26 %). Zanimivo je, da v primerjavi s prejšnjimi leti na tretje mesto želja Poljaki

postavljajo Norveško (11 %), ki je prehitela Nizozemsko (9 %) (Raport Work Service S. A. 2014). Izdelali pa so tudi profil potencialnega izseljenca:

- 63 % so mladi - mlajši od 35 let,
- 29 % so vključeni v izobraževanje ali študij,
- 31 % so ljudje s srednješolsko izobrazbo,
- 36 % so iz mesta do 100 tisoč prebivalcev,
- 35 % jih je s podeželja,
- 63 % moških.

Glavni razlog za odhod 78 % Poljakov so višje plače. Za migracije se v večini odločajo mlajši, več kot žensk se odloči oditi moških, od katerih jih ima ena tretjina srednješolsko izobrazbo (Raport Work Service S.A. 2014).

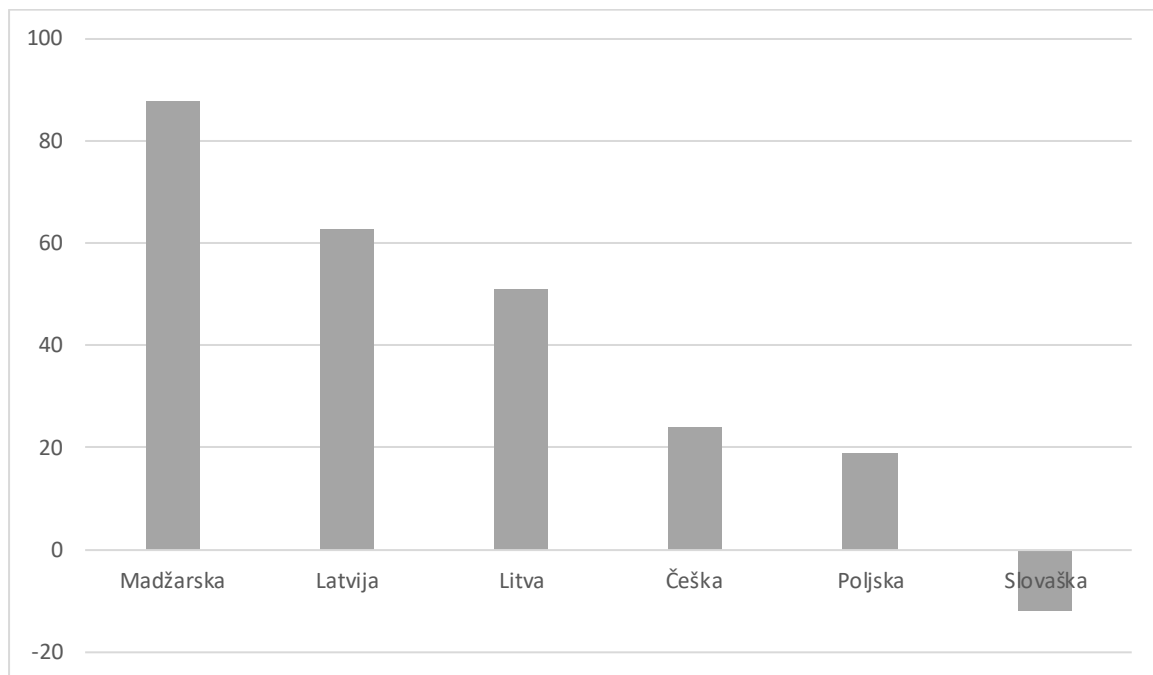
5.4.1 Negativne posledice migracij Poljakov v VB za Poljsko

Skrbi glede diskriminatorne obravnave zaradi prehodnih ureditev za Poljsko so se nato spremenile v precej drugačne pomisleke: tveganje večje izgube delavcev, spretnosti in socialnih plačil zaradi večjega odliva delavcev migrantov iz Poljske po letu 2004. Medtem ko je izseljevanje sprva kazalo blage učinke na poljskem gospodarstvu, kar bi zmanjšalo brezposelnost, je kmalu postalo jasno, da je bila večina tistih, ki zapušča državo, relativno mladih, kvalificiranih ljudi. Odhod več kot 1,2 milijona Poljakov v VB na Irsko in Švedsko se je konec leta izzvalo strah bega možganov in bega mladih ljudi, ki bi lahko resno ovirala poljsko gospodarstvo in blaginjo. Septembra 2007 je vlada uvedla vrsto pobud, zaposlitvenih sejmov za obveščanje Poljakov o višjih plačah in možnostih zaposlitve doma in večjo podporo poljskih jezikovnih šol v drugih državah EU, da se olajša morebitno vrnitev migrantov (Spiegel v Boswell in Geddes 2011, 196).²⁹

²⁹ Spiegel. 2007. *Reversing the Brain Drain: Poland Tries to Whoo Its Young Back Home*. Spiegel Online International. V Boswell in Geddes (2011, 196).

5.5 Migracijske politike VB v času začetka ekonomske krize

Slika 5.5: Odstotna sprememba števila državljanov EU8, v času julij 2007–julij 2009 v VB



Vir: Povzeto po McCollum in Findlay (2011, 7).

Kot lahko vidimo na sliki 5.5, je VB v času ekonomske krize še vedno pridobivala migrante iz držav članic EU8. Samo državljani Slovaške so v večjem številu zapustili VB v času ekonomske krize kot pa vanjo imigrirali (-12 %). Za skoraj 90 % pa se je v tem obdobju povečalo število Madžarov in za 63 % število Latvijcev. Relativno malo (19 %) se je povečalo število Poljakov, v obdobju julij 2007–julij 2009, ki so v VB najbolj številni migranti glede na države članice EU8. Zaradi nizkega deleža emigrantov v raziskavo nista bili zajeti Estonija in Slovenija.

VB je uvedla nekatere spremembe migracijske politike v času začetka ekonomske –20082009, ki je bila najhujša po tisti iz druge svetovne vojne. VB je zmanjšala število sprejemov, ki temeljijo na pomanjkanju nekaterih spretnosti na seznamih delovne sile (Koehler in drugi 2010).

Trenutni seznam se osredotoča na posebne kategorije delovnih mest, pri katerih je (večino ma) potrebna visoka stopnja specializacije (OECD, 2009). Vlada je otežila vstop v VB, predvsem za tiste migrante, ki ne izhajajo iz držav EGP (Koehler in drugi 2010).

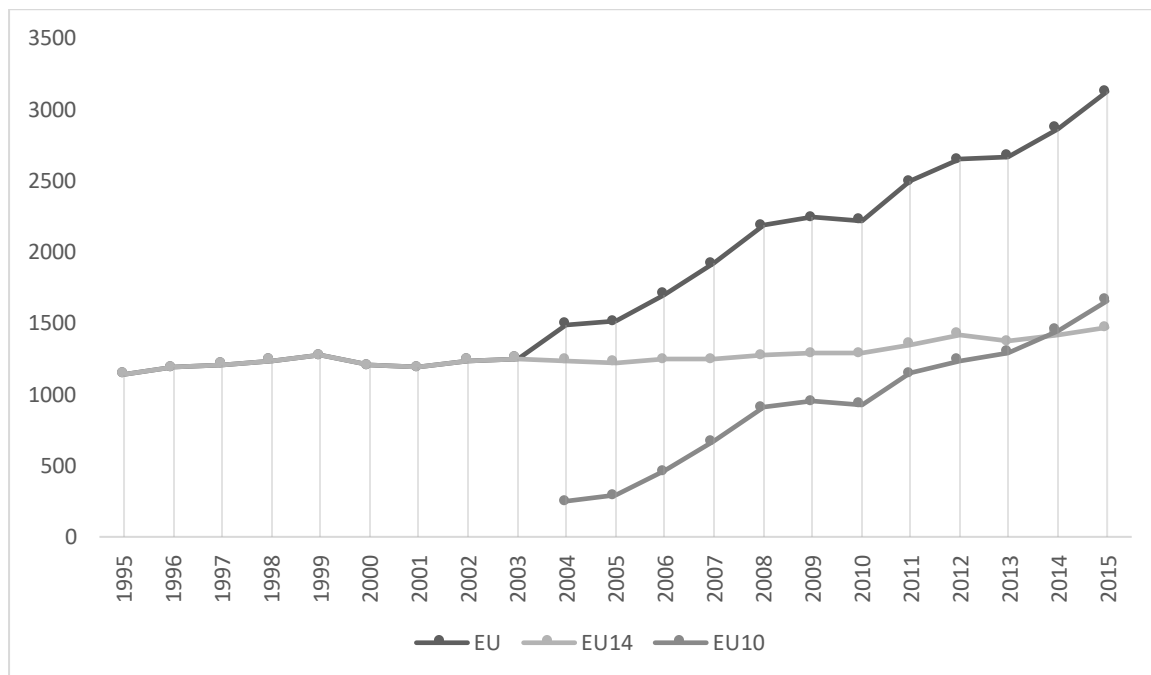
Agencija za nadzor meja VB (*The UK Border Agency* – UKBA) je bila prav tako ustanovljena v času začetka ekonomske krize, kot ena agencija, ki združuje tako nadzor meja, kot

priseljavanje. Njen glavni namen je narediti operacije, povezane z mejo in priseljavanjem, bolj učinkovite (Koehler in drugi 2010).

5.5.1 Nedovoljene zaposlitve: nedovoljene migracije in politike zaposlovanja

V februarju 2008 je britanska vlada uvedla sistem kazni, ki je znatno zaostрил kaznovanje prekrškarjev (do 10.000 britanskih funtov ali 2 leti zapora) za delodajalce, ki zaposlijo ilegalne delavce. Od uvedbe tega novega sistema je UKBA izdala več kot 1.000 glob v skupni višini več kot 10 milijonov GBP (UKBA, 2009). To je velik napredek v smislu nadzora, saj je bilo med letoma 1997 in 2006 le 37 delodajalcev spoznanih za krive kaznivih dejanj v okviru prejšnje zakonodaje, ki se nanaša na delo na črno (Koehler in drugi 2010).

Slika 5.6: Število migrantov iz EU v VB 1995–2015



Vir: prirejeno po Office for National Statistics (2012) in Vargas-Silva in Markaki (2015).

Na sliki 5.6 lahko vidimo, kako se je povečevalo število migracij iz držav članic EU v VB. Od 2004 do leta 2008 so migracije iz držav EU10 naraščale, med letoma 2009 in 2010 je svoj pečat na migracijskih tokovih pustila ekonomska kriza, v manjši meri je imelo to vpliv na EU14 države članice, po letu 2010 pa se je spet nadaljevalo povečano priseljavanje.

5.6 Javno mnenje o zaposlovanju migrantov v VB

Kot smo že povedali, je bil pritok migrantov v VB močan vse od leta 1997, ko je bila izvoljena laburistična vlada. Ekonomski dejavniki ne pojasnjujejo popolnoma valov migracij v VB

(skoke v azilnih tokovih, kasneje množične migracije iz novo pridruženih držav članic EU, EU8 držav, ki jih prav tako ne gre zanemariti). Vse do leta 2007 se je država soočala z množičnimi migracijami (Koehler in drugi 2010).

Pričakovati bi bilo, da bo splošna blaginja v VB po letu 2004 zavirala vsak javni pomislek proti priseljevanju. Vendar pa so javnomnenjske raziskave pokazale, da so bili ljudje zelo zaskrbljeni zaradi velikega priseljevanja v celotnem obdobju. Pri odpravljanju posledic finančne krize, je VB utrpela znatno gospodarsko recesijo, v kateri je bilo gospodarstvo deležno šest zaporednih četrtletij negativne rasti, ki se je končala šele v četrtem četrtletju leta 2009 z 0,1 % rastjo. Kot je bilo pričakovati, se je migracijski tok v času recesije rahlo upočasnil. Vendar pa se javno mnenje ni spremenilo, saj je javnost veliko razpravljala o priseljevanju, v času priprav na splošne volitve v leta 2010 (Koehler in drugi 2010). Prav tako pa je bilo priseljevanje v VB ena izmed glavnih tem v času pred referendumom junija 2016 o izstopu VB iz EU, predvsem glede zaposlovanja migrantov iz novih držav članic, namesto mladih Britancev, katerih brezposelnost predstavlja velik problem. Obstaja nekaj dokazov negativnega vpliva na delovna mesta in plače za delavce, rojene v VB (Migration Watch UK 2015c).

6 SOCIALNA POLITIKA VELIKE BRITANIJE

Gospodarski trg in dejavniki trga delovne sile so pomembno gonilo mednarodnih migracij in delo je trenutno glavni razlog za priseljevanje v VB. Jezik, možnosti za študij in ustvarjene mreže so vsi tisti dejavniki, ki spodbujajo ljudi, da se selijo v VB. Politika priseljevanja ni edina politika, ki vpliva na migracijske tokove. Na migracijske tokove vplivajo tudi politike zaposlovanja, socialna politika in trgovina (Markaki 2015).

Treba se je vprašati, zakaj je VB postala tako privlačna za migrante iz držav EU. Po besedah Observatorija za migracije (*Migration Observatory*) je glavni faktor privlačenja (*pull factor*) razpoložljivost prostih delovnih mest. Predvsem v medijih je pogosto slišati, da je glavni razlog socialna politika VB, natančneje ugodnosti za brezposelne (*out-of-work benefits*) in za zaposlene (*in-work benefits*) (prav tam).

Po definiciji Esping-Andersen (1990) obstajajo tri glavne vrste socialne države: konservativno korporativistične, liberalne in socialno demokratske. Pod liberalne države blaginje spadajo Avstralija, Nova Zelandija, ZDA in VB. Ugodnosti izhajajo iz logike trga v povezavi z zagotavljanjem blaginje s strani privatnega (privatna zavarovanja). Ugodnosti so manjše, dodeljene pa so posameznikom na način preverjanja. Države se na tem mestu bojijo, da se bo zmanjšala aktivnost na trgu delovne sile.

6.1 Ugodnosti za zaposlene (*in-work benefits*)

Ugodnosti za zaposlene (imenovane tudi z zaposlitvijo pogojene ugodnosti – *employment-conditional benefits*) so osrednji element strategije »delo se izplača« (*Making Work Pay*). Opazimo jo lahko tudi v prizadevanjih za oblikovanje zaposlovanju prijazne socialne politike, s ciljem hkrati zmanjševati revščino v družinah in povečanje zaposlenosti. Kot pove ime samo, so te ugodnosti namenjene samo osebam, ki so zaposlene s polnim delovnim časom ali krajšim delovnim časom. Nadaljnji cilji, ki so povezani s temi programi, vključujejo:

- prerazporeditev prihodkov do družin z nizkimi in srednjimi dohodki, s čimer se zmanjšuje revščina družin z otroki,
- odpravljanje visoke stopnje brezposelnosti med manj kvalificiranimi delavci (Leppik 2006).

Leta 1971 je bilo v VB uvedeno nadomestilo za družinski dohodek (*Family Income Supplement* – FIS) za pomoč zaposlenim staršem z nizkimi dohodki. Leta 1988 je bil FIS nadomeščen s

družinskim dodatkom (*Family Credit* – FC), gotovinskim plačilom za pare z otroki in nizkim dohodkom gospodinjstev. Velika reforma je bila izvedena v letu 1999, ko je FC nadomestila davčna olajšava za delovne družine, v katerih so partnerji zaposleni (*Working Families' Tax Credit* – WFTC), program, ki je skoraj podvojil denarno pomoč v primerjavi s FC. Leta 2003 je bil WFTC nadomeščen s strani dveh ločenih davčnih olajšav: davčna olajšava za zaposlene (*Working Tax Credit* – WTC) in za otroke (*Child Tax Credit* – CTC)(prav tam).

V času reforme so bili cilji:

- podpora družinam z otroki, priznavanje odgovornosti, ki prihajajo s starševstvom,
- boj proti revščini otrok, največ pomoči je namenjene tistim, ki jo najbolj potrebujejo, kot na primer družine z nizkimi dohodki,
- pomaga zagotoviti, da se delo izplača bolj kot socialna pomoč in da imajo ljudje spodbude za premikanje po lestvici zaslužka navzgor.

Davčna olajšava za zaposlene (*Working Tax Credit*) je program, ki je namenjen osebam z nizkim ali zmernim dohodkom. Da bi bili upravičeni do te vrste pomoči, mora biti oseba zaposlena vsaj 16 ur na teden, za pare velja, da mora biti vsaj en partner zaposlen vsaj za 16 ur tedensko. Zaposlene osebe lahko zaprosijo za to olajšavo, če:

- skrbijo za vsaj enega otroka (do naslednjega 31. avgusta po njegovem 16. rojstnem dnevu) ali mlado osebo (v rednem izobraževanju do 19. rojstnega dne),
- imajo oviro, ki jih postavlja v slabši položaj pri iskanju zaposlitve,

Drugi odrasli³⁰ so lahko upravičeni do omenjene olajšave, če so stari vsaj 25 let in delajo vsaj 30 ur tedensko (prav tam).

Tovrstni program je sestavljen iz različnih elementov: v letu 2006–2007 je bilo to izplačilo v vrednosti do 1,665 funta letno. Drugi elementi temeljijo na različnih situacijah v družinah na primer enostarševski družini (1,640 funta letno), element invalidnosti (2,225 funta letno), element 30 ur (680 funtov letno), element starosti več kot 50 let (1,140 ali 1,705 odvisno od delovnega časa), vključuje tudi subvencioniranje stroškov otroškega varstva do vrednosti 80 %, kar znaša do 175 funtov tedensko za enega otroka, ali 300 funtov tedensko za dva ali več otrok.

³⁰ Tisti brez vzdrževanih otrok, in tisti brez zgoraj naštetih ovir (Leppik 2006).

Znesek davčne olajšave za zaposlene je izračunan na podlagi letnega dohodka, vendar izračunan na dnevni ravni (Leppik 2006).

Otroška davčna olajšava (*Child Tax Credit*) je plačilo za podporo družin z otroki. Sestavljen je iz dveh komponent:

- 545 funtov letno, za leto rojstva otroka dvojno plačilo,
- znesek 1,445 letno za vzdrževanega otroka, večji znesek za otroka s posebnimi potrebami.

Družine z letnim prihodkom, nižjim od 14,115 funta, so za leti 2006–2007 upravičene do celotnega zneska. Nad tem zneskom se davčna olajšava zmanjšuje za 37 % za vsak funt prihodkov nad določeno mejo. Če pa družina presega drug prag, ki znaša 50.000 funtov letno, se ta otroški dodatek zadrži (prav tam).

Univerzalen dodatek (*Universal Credit* – UC) bo postopoma nadomestil šest različnih, od premoženjskega stanja odvisnih ugodnosti in davčnih olajšav: nadomestilo za iskalca zaposlitve (*Jobseeker's Allowance*), stanovanjske bonitete (*Housing Benefit*), davčno olajšavo za zaposlene (*Working Tax Credit*), otroško davčno olajšavo (*Child Tax Credit*), dodatek za zaposlitev in (*Employment and Support Allowance*) in dohodkovno podporo (Income Support). Sprva je bil to pilotski projekt, ki je zajemal le okoli 300 oseb, ki niso bile zahtevne za obravnavo, na primer niso imele otrok (GOV.UK 2016a).

Tabela 6.1: Stopnje davčne olajšave za zaposlene (Working Tax Credit) za leto 2016

Element davčne olajšave za zaposlene	Maksimalni letni znesek od 6. aprila 2016 (v funtih)
Osnovni element	1,960
Element odraslih	2,010
Element samohranilca	2,010
30-urni element	810
Element invalidnosti	2,970
Element hude invalidnosti	1,275
Element skrbi za otroka (do 70 % maksimuma)	Maksimalni tedenski znesek od 6. aprila 2016
Maksimalni tedenski znesek za enega otroka	175
Maksimalni tedenski znesek za dva ali več otroka	300

Vir: prirejeno po Citizens advice (2016).

Tako kot je pojasnjeno že v tem poglavju, je celotna davčna olajšava za zaposlene izračunana glede na letni dohodek in je sestavljena iz različnih elementov, naštetih v tabeli. V primerjavi z desetimi leti prej, so se zneski nekoliko povečali. Pogoji ostajajo v večini isti (število ur na teden, starost) (Citizens advice 2016).

6.2 Ugodnosti za brezposelne (*out-of-work benefits*)

V februarju 2011 je bilo prejemnikov ugodnosti za brezposelne 5,3 milijona ljudi. Od tega je 2,6 milijona (49 %), obolelih ali invalidov, 1,4 milijona (27 %) je bilo brezposelnih in 0,6 milijona (12 %) so starši samohranilci (The Poverty site 2016).

Do leta 2008 je številko prejemnikov padalo počasi, a vztrajno, s 5,3 milijona v februarju 2000 za 4,7 milijona februarja 2008. Večina tega padca je vsebovala brezposelne upravičence, katerih število se je zmanjšalo za tretjino v tem obdobju iz 1,2 milijona na 800.000. Nasprotno pa je število bolnih ali invalidnih upravičencev ostalo bolj ali manj nespremenjeno. V letu 2008 do februarja 2009 pa se je število upravičencev močno povečalo, s 4,7 milijona na 5,4 milijona (nazaj na raven iz prejšnjega desetletja). Povečanje števila upravičencev je skorajda v celoti povezano z brezposelnimi upravičenci, ki je sedaj dejansko precej višja kot desetletje prej (1,5

milijona). Ponovna pa je število bolnih ali invalidnih upravičencev ostalo bolj ali manj nespremenjeno (prav tam).

Številke so od februarja 2009 do februarja 2011 ostale bolj ali manj nespremenjene. Kljub porastu brezposelnih upravičencev od februarja 2008 naprej je največja skupina upravičencev še vedno tistih, ki so bolni ali invalidi, ki predstavljajo približno polovico vseh upravičencev do ugodnosti za brezposelne. Dve petini vseh upravičencev imata duševne ali vedenjske motnje. To je več kot dvakrat večje število od naslednje največje skupine, tistih s kostno-mišičnimi boleznimi. Dve petini od vseh upravičencev ugodnosti za brezposelne je starih manj kot 45 (prav tam).

Oddelek za delo in pokojnine (*The Department for Work and Pensions*) objavlja letna poročila o številu ljudi, ki uveljavljajo ključne ugodnosti za brezposelne. Te v veliki meri sestavljajo dodatke za brezposelnost in dodatke za bolniško odsotnost in invalidnost, vendar ne vključujejo stanovanjskih bonitet ali morebitnih davčnih olajšav. Ni uradnih statističnih podatkov o davčnih olajšavah ali stanovanjskih ugodnostih s strani migrantov, čeprav so ti zneski pogosto precej večji od ugodnosti za brezposelnost (Migration Watch UK 2015c).

6.3 EU migranti in pridobivanje ugodnosti

Del težav pri pridobivanju podatkov za migrante iz držav EU kot skupine je, da le majhen delež v EU rojenega prebivalstva, ki živi v VB, poroča, da koristijo ugodnosti za brezposelne in ugodnosti za zaposlene. To je vrsta podatkov, ki jih vsak sporoča sam, zato točnost podatkov ni zagotovljena (Sippitt 2015).

Za migrante, ki prihajajo iz držav EU, je manj verjetno, da prejemajo ugodnosti za brezposelnost, vendar bolj verjetno, da prejmejo davčne olajšave kot ljudje, rojeni v VB. V prvem četrtletju leta 2014 so migranti iz držav EU sporočali podatke o dobljenih davčnih olajšavah (14 %), v VB rojene osebe pa nižje število (11 %), po podatkih, pridobljenih s strani observatorija za migracije (*Migration Observatory*) z raziskavo trga delovne sile (*Labour Force Survey*) (prav tam).

Velik razkorak pa se je pojavil med državljani različnih držav članic EU. Državljeni starih držav članic, ki so se EU pridružile že pred letom 2004, so poročali podatke v višini 8 % oseb, ki

prejemajo davčne olajšave, v primerjavi z novimi državami članicami, ki so se EU pridružile leta 2004, ki poročajo o 18 % oseb, ki prejemajo davčne olajšave³¹ (prav tam).

V preteklosti so vloge za socialno podporo s strani EU8 migrantov nekoliko zrasle. V svojem poročilu je UKBA potrdila, da so se vloge za podporo in vloge za nadomestilo za iskalca zaposlitve, več kot podvojile iz 3.007 v prvem četrtletju leta 2008 na 6.732 v prvem četrtletju leta 2009. Čeprav so bile te številke v primerjavi s celoto nizke, je to dokaz, da vse več migrantov EU8 trpi v recesiji (Koehler in drugi 2010).

Delež v tujini rojenih delavcev, ki dostopajo do socialne pomoči, je podoben deležu delavcev, ki so rojeni v VB. Kot je bilo pričakovati, se je pojavilo povečanje odstotka ljudi, ki koristijo dodatke za brezposelnost, ki odražajo različna stanja v gospodarstvu v letih 2004 in 2009. Vendar pa ni dokazov, ki bi nakazovali, da bi ljudi, rojene v tujini, nesorazmerno prizadela brezposelnost (Koehler in drugi 2010).

Tabela 6.2: Prejemniki davčnih olajšav, glede na državo izvora, v starosti od 18 do 64 let, za leto 2015

Čas prihoda	Skupina	Ne prejemajo	Prejemajo	Skupaj	Delež prejemnikov
Vsi	Vse članice EGP	2,231,000	305,000	2,536,000	12 %
	EU14	1,006,000	80,000	1,086,000	7 %
	Članice po 2004	1,224,000	225,000	1,450,000	16 %
	Niso članice EGP	3,523,000	680,000	4,203,000	16 %
	VB	29,027,000	3,365,000	32,392,000	10 %
Zadnje obdobje (2011-2014)	Vse članice EGP	583,000	65,000	648,000	10 %
	EU14	225,000	12,000	237,000	5 %
	Članice po 2004	358,000	53,000	410,000	13 %
	Niso članice EGP	586,000	56,000	642,000	9 %
	Vse članice EGP	1,576,000	238,000	1,814,000	13 %

³¹ Podatki temeljijo na podlagi samoocene, zato strokovnjaki ocenjujejo, da je to število nekoliko višje, vendar za vse skupine približno enako, zato je primerljivost podatkov med različnimi skupinami (na primer držav članic EU pred 2004 in tistih, ki so se pridružile leta 2004) dokaj realna.

Pred letom 2011	EU14	744,000	67,000	811,000	8 %
	Članice po letu 2004	832,000	171,000	1,003,000	17 %
	Niso članice EGP	2,829,000	617,000	3,446,000	18 %

Vir: prirejeno po The Migration Observatory (2016).

Observatorij za migracije je želel pojasniti nekaj stereotipnih prepričanj o državljanih članic EU po letu 2004 zaradi junijskega referendumu, ki je dvignil veliko prahu tudi okoli priseljevanja iz teh držav, največ v povezavi s prejemanjem ugodnosti. Iz danih podatkov lahko ugotovimo, da so v resnici največji prejemniki davčnih olajšav tisti državljani držav članic po letu 2004, ki so prišli v VB pred letom 2011 (17 %), in tiste osebe, ki prihajajo izven EGP (18 %), prav tako pred letom 2011. Tako so ovrgli odstotek prejemnikov iz držav članic po letu 2004, ki so ga pred referendumom navajali v medijih (40 % prejemnikov), saj so v delež zajeli tudi vse otroke kot prejemnike, kar pa seveda ni primerljivo število (The Migration Observatory 2016b).

Ugodnosti, ki jih lahko prejemajo državljani članic EU, se razlikujejo od države do države, določena pravila so vključena v zakonodajo EU. Ta tema je postala zanimiva v VB januarja 2014, ko so bile odstranjene omejitve za državljane Bolgarije in Romunije v EU. Bojazen je izhajala iz izkušenj, ki jih je prinesla velika širitev EU v letu 2004, ko je veliki prtok migrantov iz vzhodne Evrope presegal začetna pričakovanja (BBC News 2014).

6.3.1 Bojazni in dejstva, povezana z zaposlovanjem migrantov iz držav članic EU

Glavne bojazni Britancev so se nanašale na skrb, ali lahko migranti iz držav članic z lahkoto prejemajo ugodnosti in kakšne so omejitve. Obstajajo seveda določeni pogoji, ki so odvisni od posameznikovih razmer. Migranti iz držav članic lahko ostanejo tri mesece; če želijo ostati dlje, morajo biti zaposleni ali aktivno iskati delo z resničnimi željami, da bi jih zaposlili. Naslednji pogoj je, da imajo dovolj denarja, tako da ne bi postali breme države. Zlorabljanje ugodnosti ali s tem povezana prevara je zadosten razlog, da osebo izženejo (prav tam).

Migranti EU, ki so zaposleni, so takoj upravičeni do ugodnosti za zaposlene. Dostop do ugodnosti, ki jih imajo državljani EU, je odvisna od njihovega delovnega statusa. Če se osebo

šteje za »delavca« v službi, ki se šteje za »resnično in učinkovito«³², dobijo takojšnjo upravičenost do ugodnosti za zaposlene, kot so davčne olajšave in stanovanjske koristi. Državljeni EU, ki prihajajo v VB brez službe, ne morejo dostopati do koristi za brezposelne tako preprosto. Od leta 2014 v obdobju prvih 3 mesecev ne more prejemati nadomestila za iskalca zaposlitve, otroške davčne olajšave ali otroškega dodatka. (Sippitt 2015).

V primeru, da ima migrant iz držav EU dovoljenje, da ostane, to še ne pomeni, da lahko avtomatično zahteva ugodnosti. Še vedno mora prestati test v skladu s pravom EU, ki se imenuje test običajnega prebivališča (*habitual residence test*), ki pokaže namen, da se ima oseba namen ustaliti nekje na teritoriju države. Preizkus zajema dejavnike, kot so trajanje bivanja migrantov: njihova dejavnost, vključno z njihovim virom dohodka, dejstvo, ali so študenti; njihov status družine in njihove stanovanjske razmere. Migrant mora dokazati zadostno stopnjo povezave z državo gostiteljico. Čas, ki ga je oseba že preživela v državi, ni zadosten pogoj sam po sebi. Če iskalec zaposlitve izpolnjuje preizkus v VB, potem lahko ta oseba zahteva nadomestilo za iskalca zaposlitve (*Jobseeker's Allowance*) do 72,40 funta na teden za eno osebo ali 113,70 funta za par. Migrant iz držav EU, ki dela v VB ali je samozaposlen in je prestal preizkus, lahko uveljavlja stanovanjske ugodnosti in davčne koristi. Zneski se razlikujejo glede na lokalne oblasti (prav tam).

V VB velja dodaten preizkus pravice do prebivanja (*Right to Reside*), ki presega standardni test EU. Evropska komisija je ta preizkus označila za nepoštenega ter vložila tožbo proti VB na Sodišču Evropske unije (*European Court of Justice*). Komisija navaja, da delavci migranti iz držav članic EU, ki so plačali davke v VB, ne smejo biti predmet dodatnih testiranj, da bi lahko uveljavljali nekatere ugodnosti. Britanske državljanke je po raziskavah najbolj skrbelo tudi dejstvo, ali so migranti iz držav članic upravičeni do istih ugodnosti kot državljani VB. Če so te osebe zaposlene ali samozaposlene, to drži, prav tako so do ugodnosti upravičeni tudi njihovi družinski člani. Vendar je dostop do določenih ugodnosti odvisen od količine časa, v katerem migrant iz držav članic EU plačuje prispevke. Zato bi lahko rekli, da so pogoji nekoliko lažji za državljane VB. Brezposelni migranti niso upravičeni do enakega števila ugodnosti, predvsem tistih, ki se financirajo iz prispevkov za plače. Delavci plačujejo prispevke za

³² Ni jasne opredelitve, kaj to pomeni, če je le-to delo resnično in koristno, tako, da ga delodajalec plača, za določeno število ur, ima določeno raven plače, je opredeljeno kot delo. To je lahko za polni ali polovični delovni čas (Citizens advice 2016b).

socialno varnost, za kritje v primeru bolezni, brezposelnosti, materinstva ali očetovstva, invalidnost ali poškodb pri delu (prav tam).

Razpoložljivost delovnih mest je glavni dejavnik za odločitev migrantov, da pridejo v VB. Glede na to, da potencialni migranti poleg prostih delovnih mest upoštevajo raven plač, obstajajo tudi možnosti, da so razlog prav tako ugodnosti za zaposlene. Zato nekateri analitiki trdijo, da bi zmanjšanje teh koristi privedlo do zmanjšanja finančne spodbude za selitev migrantov (Sippitt 2015).

6.4 Ekonomske značilnosti

V juliju 2015 je Služba za migracije VB (*Migration Watch UK*) pripravila dokument o ekonomskih značilnostih priseljencev v Veliki Britaniji v letu 2014. Ta je pokazala velike razlike med ljudmi iz različnih držav, tudi iz podobnih delov sveta. Na primer migranti iz držav zahodne Evrope so imeli višje plače in nižje stopnje zahtevkov do ključnih bonitet kot delavci, rojeni v VB. Delavci iz vzhodnoevropskih držav pa so imeli nižje plače in višje stopnje zahtevkov. Podobno so imeli priseljenci iz Indije, večjo zaposlenost in nižje stopnje zahtevkov do glavnih koristi, kot v VB rojeno prebivalstvo, tisti iz Pakistana in Bangladeša pa so imeli še nižjo stopnjo zaposlenosti in še višje stopnje zahtevka (*Migration Watch UK 2015c*).

Dosedanje raziskave (*Migration Watch UK*) so preučile tudi poklicne ravni in ravni veščin posameznih skupin migrantov. Ugotovili so, da obstaja precejšnja koncentracija v nižje kvalificiranih delovnih mestih (in s tem nižje plačilna delovna mesta) (*Migration Watch UK 2015c*).

6.5 Zasluzki migrantov EU10

Minimalna plača v VB je odvisna od starosti in vrste zaposlitve. Izračunana je na urno postavko. Vajenci prejmejo minimalno 3,30 funta na uro, zaposleni v starosti pod 18 let 3,87 funtov na uro, starosti od 18 do 20 5,30 funta na uro, 21 do 24 let 6,70 funta na uro, v starosti nad 25 let pa najmanj 7,20 funta na uro (*GOV.UK 2016b*).

Različne tuje skupine imajo različne vloge na trgu dela VB, obstajajo različne politike, kako privabiti migrante v državo. Pomanjkanje veščin na trgu dela nadomestijo s priseljenci, večina delodajalcev zaposluje delavce migrante neposredno, čeprav se raven delavcev, zaposlenih začasno ali stalno spreminja od skupine do skupine. Nacionalnost delavcev migrantov je manj

pomembna kot sektor dela, poklica, ravni usposobljenosti. Veliko število delavcev migrantov v zasluži manj od primerljivih domačih delavcev (Winchester, 2016).

Tabela 6.3: Stopnja izobrazbe in zaposlitve, urna postavka, povprečna starost zaposlenega, glede na državo izvora

	Državljeni VB	Zahodne članice EGP ³³	Vzhodne članice EGP (EU8, EU2)	Niso članice EGP
Univerzitetna izobrazba (odstotkov)	24	62	25	48
Stopnja zaposlitve (odstotkov)	70	70	81	59
Urna postavka (funtov)	8,50	9,30	6,10	7,90
Nizka stopnja izobrazbe (odstotkov)	53	13	8	15
Povprečna starost	41	27	26	26

Vir: Povzeto po Centre for Research and Analysis of Migration³⁴ v Travis (2014).

Iz tabele 6.3 lahko razberemo, da imajo migranti iz držav EU8 in EU2 najnižjo urno postavko (6,10 funta), ki jo deloma pojasnjuje njihova povprečna starost. Imajo nižjo urno postavko od zahodnih članic EGP, od domačega prebivalstva in celo tistih, ki niso del EGP. Ta podatek je presenetljiv, glede na to, da imajo najnižji odstotek oseb (8 %) z nizko stopnjo izobrazbe. Iz danih podatkov lahko potrdimo, da se ti migranti resnično zaposlujejo na najslabše plačanih delovnih mestih, ne glede na stopnjo izobrazbe (prav tam).

6.6 Primerjava sistema socialne varnosti VB z drugimi evropskimi državami

Kritiki trdijo, da imajo nekatere države več prožnosti, kot na primer VB na področju ugodnosti socialne pomoči. Take ugodnosti ciljajo na ljudi v stiski, po navadi izhajajo iz premoženjskega

³³ Pod to skupino spadajo: Avstrija, Belgija, Danska, Finska, Francija, Nemčija, Islandija, Irska, Italija, Lihtenštajn, Luksenburg, Nizozemska, Norveška, Portugalska, Španija, Švedska.

³⁴CREAM. Centre for Research and Analysis of Migration. Dostopno prek: <http://www.cream-migration.org/publicationsdiscussionpapers.php>

stanja in splošnih davkov, namesto iz prispevkov plač. V VB stanovanjske bonitete in dohodkovna podpora spadajo v to kategorijo (Travis 2014).

V VB večji del blaginje financira država, za razliko od Poljske, v Francije in Nemčije ter Nizozemske. V teh državah se bolj financira iz posameznih prispevkov in prispevkov delodajalca. Z drugimi besedami, več koristi, povezanih s prejšnjimi zaslužki (prav tam).

Po drugi strani pa imamo v EU države, vključno s Severno Irsko, Švedsko, Dansko, kjer je delež državnih sredstev višji kot v VB. V Nemčiji obstaja dvotirni sistem blaginje: del, ki temelji na prispevkih in del, ki ne temelji na prispevkih. Migrant iz države članice EU, ki je izgubil delo v Nemčiji, bi dobil do 70 % sedanje plače v prvem letu brezposelnosti, 15 mesecev za tiste, starih 50 ali več, 18 mesecev za tiste stare 55 ali več in 24 mesecev za tiste stare 58 ali več. Po tem obdobju gre brezposelni na sistem, ki ne temelji na prispevkih, ki se imenuje *Hartz IV*. Nemčija se na ta način uprla plačevanju tistim migrantom EU, ki niso dovolj prispevali v državno blagajno s svojim delom. Ta sistem je bil v EU deležen velikih kritik (prav tam).

Ena izmed pogostih skrbi med državljani VB je, ali je VB za migrante tako privlačna, ker ima bolj velikodušen sistem ugodnosti, kot je v drugih državah EU. Ker so si sistemi precej različni, je posledično primerjava težka. Z vidika celotne porabe za socialno varnost na prebivalca se VB ne uvršča najvišje. V VB je bila višina zneska za leto 2010 skoraj 8.000 evrov (6660 funtov), poroča Eurostat. V Franciji in Nemčiji je bil ta znesek skoraj 9000 evrov, na Danskem in na Nizozemskem, pa celo nad 10.000 evrov. Na drugi strani lestvice sta Bolgarija in Romunija pod 2.000 evrov (BBC News 2014).

V skladu z zakonodajo EU državljani držav EU, ki obiščejo državo za kratek čas, prejmejo osnovno in nujno oskrbo z evropsko kartico zdravstvenega zavarovanja (Travis 2014).

Država gostiteljica mora poskrbeti, da bolna oseba dobi povrnjene stroške zavarovanja iz njegove matične države. Po besedah Nacionalne zdravstvene službe (*National Health Service* – NHS) mora Britanska vlada storiti več, da bodo ljudje dobili te stroške povrnjene. Zdravstveno varstvo v VB je organizirano podobno kot v Skandinavskih državah, saj je financirano s strani davkoplačevalcev. Večina držav EU financira zdravstveno varstvo s pomočjo sistemov zdravstvenega zavarovanja (prav tam).

6.7 Brezdomstvo in drugi negativni pojavi

Velika večina priseljencev iz EU8 in EU2 držav uspešno najdejo zaposlitev in nastanitev v VB, vendar pa morajo delati vsaj eno leto, da lahko koristijo ugodnosti javnih sredstev. Migranti iz držav EU2 in EU8, ki so izgubili službo, ali tisti, ki so prišli brez dela in ga niso mogli najti kasneje, imajo največje tveganje, da postanejo brez sredstev in brez strehe nad glavo. Tako ne preseneča dejstvo, da velik del brezdomcev predstavljajo prav migranti iz teh držav članic. V Londonu je na primer delež brezdomcev iz držav članic EU8 in EU2 skupaj kar okoli 35 %, vendar večino od teh predstavljajo Romuni (Homelessness among different groups 2016).

Leta 2013 se je 112.070 ljudi (brezdomcev) v VB obrnilo na oblasti za pomoč, kar je 26 % povečanje v primerjavi izpred štirih let (Henley 2013). Dobrodelne ustanove navajajo, da priseljenci iz vzhodne Evrope, ki ne izpolnjujejo pogojev za ugodnosti, živijo na ulicah v zelo slabih pogojih (Ramesh 2010).

Kar četrtno brezdomcev v VB predstavljajo migranti iz novih držav članic, tako EU8 kot tudi EU2. Predstavniki dobrodelnih organizacij poročajo o poljskih brezdomcih, ki se ne ulicah prehranjujejo s podganami in pijejo alkohol za razkuževanje rok, ukraden iz zdravstvenih ustanov. Tveganje za zdravje je ogromno, saj je tovrsten alkohol, če ni dovolj zmešan z vodo, hitro usoden, prav tako pa so usodne tudi podgane (Ramesh 2010).

Veliko brezdomcev iz novih držav članic EU ostaja v Londonu, ker zmotno mislijo, da obstaja le omejena varnostna mreža v njihovi državi. Obstaja program, ki je financiran s strani vlade v vrednosti 200.000 funtov, ki dela s poljskimi dobrodelnimi organizacijami, da bi vrnilo ljudi domov. Denar se kot prvo uporablja za razstrupljanje brezdomcev, ki v veliki večini zapadejo v alkoholizem, kasneje jih združijo z njihovimi družinami ter pripravijo za delo v njihovih matičnih državah. V 18 mesecih programa so 400 oseb vrnilo na Poljsko (Ramesh 2010).

Obdobje hitrega brezdomstva je privedlo do nekaj radikalnih ukrepov. Od junija 2007 do leta 2010 je bilo več kot 1.000 migrantov iz držav EU8 in EU2 na stroške davkoplačevalcev vrnjenih domov (Ramesh 2010).

Migracije iz novih držav članic pa so povzročile tudi nemalo nestrpnosti zaradi delovnih mest, ki so jih zasedli migranti držav EU8, kot so Poljaki in Litovci. Vedno več je litovskih supermarketov, poljskih restavracij, litovskih slaščičarn, poljskih pubov in vse več evropskih trgovin. Avtohtono prebivalstvo moti predvsem dejstvo, da ni sledu o nikakršni integraciji, saj

na ulicah ne slišijo več angleščine, temveč same vzhodno evropske jezike. Kot primer velja navesti mesto Boston, kjer je število prebivalcev, ki izhajajo iz Poljske, iz 40 poskočilo na 3.000. Celotno število migrantov držav članic EU8 (predvsem Poljaki, Litovci in Latvijci) pa je zraslo iz 1.500 na več kot 8.000 (2001–2011). Nasprotniki migracij so organizirali že tri proteste proti priseljevanju. Kazniva dejanja, povezana z rasizmom, so narasla za kar 38 % (Dugan 2014).

Poseben izziv je ocenjevanje vpliva pojava migracij iz držav EU8 v VB na stopnjo brezposelnosti med mladimi v VB. V prehodnem obdobju od pristopa teh držav v EU je od maja 2004 v VB iz novih držav članic EU vstopilo 1,6 milijona delavcev. Med prvim četrtletjem leta 2004 in tretjim četrtletjem leta 2011 se je zaposlovanje delavcev, rojenih v EU8, povečalo za 600.000. V istem obdobju se je število brezposelnih mladih v Veliki Britaniji skoraj podvojilo, iz 575.000 na nekaj več kot milijon brezposelnih. Velik del nestrpnosti je tako usmerjen proti migrantom iz držav članic EU tudi zaradi velikega števila brezposelnih mladih v VB (Migration Watch UK 2012).

6.8 Zaposlovanje in učinek

V zadnjih letih se povečuje delež rasti zaposlovanja zaradi delovnih mest, ki jih zasedajo priseljenci. Več kot polovica rasti zaposlovanja v VB med letoma 2010 in 2015 je posledica povečanja števila zaposlovanja tujcev (Migration Watch UK 2015c).

Vpliv na plače in možnosti zaposlovanja za osebe, rojene v VB, so še stvar razprav v povezavi z omejenimi raziskavami, opravljenimi na teh področjih. Prav tako je težko ločiti vpliv priseljevanja od vpliva širših ekonomskih dejavnikov, še posebej v obdobju, ki vodi do naslednje recesije. Svetovalni odbor za migracije (*Migration Advisory Committee*) je našel dokaz o izpodrivu v VB rojenih delavcev s strani migrantov. Ugotovili so tudi, da nekateri delodajalci namesto mladih Britancev na nizko kvalificirana delovna mesta raje zaposlujejo migrante (Migration Watch UK 2015c).

Pogosto se pojavlja trditev, da so med letoma 2000 in 2011 nedavni priseljenci iz Evropskega gospodarskega prostora (EGP) državni blagajni prispevali 20 milijard britanskih funtov. Ta trditev temelji na dokumentu, objavljenem leta 2013. Bolj realistične predpostavke bistveno zmanjšajo ta prispevek migrantov v VB (Migration Watch UK 2015a).

Povprečen ekonomski profil EU migranta se razlikuje glede na dejstvo, ali ta prihaja iz starih držav članic, ki so se EU pridružile pred letom 2004, tj. EU14, ali iz držav, ki so se EU pridružile po letu 2004 – EU10. Delavci iz držav EU14 so uspešnejši kot v VB rojeni delavci v smislu stopnje zaposlitve, zaslužkov. Na drugi strani pa so delavci iz držav EU10 v primerjavi z v VB rojenimi delavci številčno bolj aktivni na trgu delovne sile, ampak verjetno slabše plačani za svoje delo. Fiskalni prispevek vseh migrantov iz držav EU je ocenjen na okoli nič, kar pomeni, da migranti v EU plačajo približno toliko davka kot dobijo vrednosti v podpori (*benefits*) (Migration Watch UK 2015a).

Akaderske raziskave so našle določen negativni vpliv na plače nižje plačanih delavcev. Nesporno je v teoriji, da število razpoložljivih delavcev lahko vpliva na nižje plače. Angleška centralna banka (*Bank of England*) je v zadnjih mesecih dosledno ugotavljala, da je razpoložljivost delavcev migrantov olajšala zaposlovanje in zadržala pritisk na delojemalce (Migration Watch UK 2015c).

Na splošno so delovni pogoji v VB na visoki ravni zaradi strogih varnostnih predpisov in sindikatov, ki zastopajo zaposlene. Predpisana je tudi minimalna plača in uzakonjene so enake možnosti, ki zagotavljajo, da ni diskriminacije na podlagi spola, narodnosti ali starosti (GCSE Geography 2016).

7 SKLEP

Skozi nalogo sta me vodili dve hipotezi, in sicer:

Hipoteza 1: Večina evropskih migrantov po letu 2004, iz novo pridruženih držav članic, tudi višje izobražena delovna sila, se praviloma zaposluje na nižje kvalificiranih delovnih mestih, saj so ob jezikovnih, kulturnih in drugih razlikah, izhajajočih iz njihove narodnosti, njihove možnosti manjše v primerjavi z domačim, britanskim prebivalstvom.

Hipoteza 2: Številčnost evropskih migrantov ter zgoraj omenjeno zaposlovanje po letu 2004 in drugih migrantov v VB preprečuje, da bi ti ljudje lahko uresničili svoje želje po stabilnejši zaposlitvi in zaslužku, kar povzroča brezdomstvo, vračanje domov in druge negativne pojave.

Prvo hipotezo lahko potrdim, vendar ne povsem v celoti. Prvi del, ki se nanaša na zaposlovanje migrantov iz držav članic EU8 na nižjih delovnih mestih, lahko v celoti potrdim, drugi del, ki se povezuje z manjšimi možnostmi, pa lahko deloma ovržem, vsaj kar zadeva zaposlovanja na nižje kvalificiranih delovnih mestih, saj imajo omenjeni migranti približno enake ali v nekaterih primerih celo boljše možnosti za zaposlitev od domačega prebivalstva. Zaposlovanje na visoko kvalificiranih delovnih mestih pa je v resnici za to skupino migrantov v VB prej izjema kot pravilo.

Iz literature sem pridobila podatke, ki jasno kažejo na dejstvo, da ima približno četrtnina zaposlenih migrantov iz držav članic EU8 (podatki zajemajo tudi države članice EU2) univerzitetno izobrazbo, kar je več kot domači, britanski delavci (24 %), vendar precej manj kot zaposleni migranti iz držav članic zahodnega EGP, natančneje (62 %) tisti zaposleni migranti, ki niso iz držav EGP (48 %) (Centre for Research and Analysis of Migration v Travis 2014).

Pri proučevanih migrantih je bilo ugotovljeno, da jih ima med zaposlenimi 8 % osnovnošolsko izobrazbo, pri državljanih držav članic zahodnega EGP je takšnih zaposlenih 13 %, pri nečlanicah EGP 15 %, medtem ko pri Britancih znaša ta delež kar 53 % zaposlenih. Vendar imajo zaposleni migranti iz držav članic EU8 in EU2 najnižjo urno postavko (6,10 funtov) za razliko od nečlanic EGP (7,90 funtov), domačih zaposlenih (8,50 funtov) ali zaposlenih zahodnih držav članic EU, ki imajo v povprečju najvišjo urno postavko (9,30 funtov). Kar nakazuje na dejstvo, da se migranti držav članic EU8 v večini ne odločajo za selitev v VB, če nimajo vsaj srednješolske ali univerzitetne izobrazbe (skupno 92 % migrantov) (prav tam).

Iz informacij o zaslužkih in povprečni urni postavki lahko ugotovimo, da se EU8 migranti zaposlujejo na slabše plačanih delovnih mestih. Raziskave so preučile tudi poklicne ravni in ravni večšin posameznih skupin migrantov. Ugotovili so, da obstaja precejšnja koncentracija v nižje kvalificiranih delovnih mestih (in s tem nižje plačana delovna mesta) (Migration Watch UK 2015c).

Če primerjamo odstotke zaposlitev, migranti državljani članic EU8 sestavljajo kar 40,3 % celotnega kmetijskega sektorja VB (skupaj z ribolovom in gozdarstvom). Glede na to, da ta sektor zavzema le 2 % celotne zaposlitvene strukture v VB, to število zanaša 101.120 oseb. 10,3 % migrantov iz držav članic EU8 sestavlja gostinstvo in prehrano, kar znaša 181.120 zaposlenih. Sledijo proizvodnja (68.560 zaposlenih iz držav članic EU8), živilskopredelovalna industrija (57.456 zaposlenih), maloprodaja (43.800 zaposlenih), zdravje in medicina (41.025 zaposlenih), gradbeništvo (36.800 zaposlenih) in transport (23.745 zaposlenih) (McCollum in Findlay 2011, 5).

Glede njihovih možnosti sem ugotovila naslednje. Javno mnenje ne prizanaša migrantom, še posebej iz novih držav članic po letu 2004 (EU8), kot so Poljaki, Litovci, Latvijci, Slovaki in Madžari. Britanci so pokazali kar nekaj nezadovoljstva v povezavi z migranti iz držav članic EU8, ki jih pogosto obtožujejo kraje delovnih mest mladim Britancem, še posebej zaradi majhnih stroškov dela omenjenih delavcev, ki se zaposlujejo neposredno in imajo nizke urne postavke. V obdobju od začetka leta 2004 do tretjega četrtletja leta 2011 se je zaposlovanje migrantov iz držav članic EU8 povečalo za približno 600.000 oseb, v istem času pa se je število brezposelnih mladih Britancev povečalo iz 575.000 na več kot milijon (Migration Watch UK 2012).

Javno mnenje je prišlo do izraza tudi pred junijskim referendumom o izhodu VB iz EU, kjer je bila ena izmed glavnih tem prav povečano priseljevanje migrantov tudi iz novih držav članic EU po letu 2004. Javni dolg v VB narašča, delovna mesta pa so zasedena s strani vse več migrantov, ki zmanjšujejo stroške delodajalcev.

Stare prebivalce mest, kjer so se naselili novi migranti s svojimi družinami, je začel motiti tudi njihov način življenja, vedno več litovskih supermarketov, poljskih restavracij, litovskih slaščičarn, poljskih pubov in vse več evropskih trgovin, vedno manj je sledu o integraciji. Posledično so se začeli dogajati tudi protesti in vse več je bilo kaznivih dejanj, povezanih z

rasizmom. Večina je sicer manjših prekrškov, toda opaziti je napetosti med starimi in novimi prebivalci (Dugan 2014).

Po drugi strani pa delodajalci, ne glede na to, da migrante vse bolj zavrača domače prebivalstvo, v njih vidijo prednost, saj so znani kot dobri delavci, ki delajo v povprečju za manj denarja. So belopolti, v večini katoliki, pogosto samski, dobro izobraženi, pripravljeni na delo. Pomanjkanje veščin na trgu dela nadomestijo s priseljenci, večina zaposluje delavce migrante neposredno, čeprav se raven delavcev zaposlenih začasno ali stalno spreminja od skupine do skupine. Nacionalnost delavcev migrantov je po raziskavah manj pomembna od sektorja dela, poklica in ravni usposobljenosti (Winchester, 2016).

Pogosto so migranti del nerednih, fleksibilnih oblik zaposlitve. V zadnjih letih so se razširile predvsem zaposlitvene agencije, ki nudijo delovno silo za začasno delo, po navadi v živilskopredelovalni industriji in kmetijskem sektorju. Pri tem imajo migranti le malo možnosti za premik od agencijske zaposlitve do neposredne zaposlitve (Clark in drugi 2011, 121).

Te najbolj ranjive delavce migrante od 1. aprila 2005 naprej ščiti GLA, organ za izdajanje dovoljenj agencijam. Njegova naloga je, da nadzoruje tiste, ki priskrbijo delovno silo ali uporabo delavcev za opravljanje storitev na področju kmetijstva, gozdarstva, vrtnarstva, zbiranja lupinarjev, predelavo in pakiranje hrane, z izdajo dovoljenj in z inšpekcijskimi pregledi (prav tam).

Števila nezakonitih priseljencev ali delavcev na črno v VB je težko oceniti s katero koli stopnjo natančnosti (McDowell in drugi 2009, 6).

Drugo hipotezo prav tako lahko le deloma potrdim. V resnici se je izkazalo, da je med migranti iz držav članic EU8 veliko takšnih, katerih stabilna zaposlitev ni bilo prioriteta. V VB so prišli z željo po hitrem zaslužku, z namenom, da se bodo kaj kmalu vrnil domov. Med njimi je veliko takšnih, ki so šele kasneje ugotovili, da jim VB nudi več kot država, iz katere izvirajo, zato so se kasneje odločili ostati.

Res je, da je med brezdomci od leta 2004 tudi vedno več migrantov, ki so prišli iz držav članic EU8 ali EU2, razlogi za to pa so različni. Prav tako je vračanje domov posledica različnih situacij. Nekaj je takšnih, ki jih je država VB vrnila domov (večina brezdomcev), nekaj takšnih, ki niso našli tistega, po kar so prišli v VB, na primer dobrega zaslužka ali dela, ki jim je bilo pred odhodom obljubljeno, nekateri so zaslužili dovolj in se vrnil v domovino zadovoljni.

Po podatkih Centre for Research and Analysis of Migration v Travis (2014) je povprečna starost migranta iz držav članic EU8 in EU2 26 let. Glavni razlog za odhod 78 % Poljakov v VB so višje plače (Raport Work Service S.A. 2014).

Obstaja več različnih razlogov, zakaj se migranti držav članic selijo v VB: 10 % zaradi formalnega izobraževanja, 14 % kot spremljevalcev, 30 % jih išče zaposlitev, 38 % pa jih ima že pred odhodom dogovorjeno delo (Vargas-Silva in Markaki 2015).

Prav razlogi za selitev razkrivajo veliko o strategiji migrantov in njihovih namenih. Na žalost so najbolj kritična skupina tisti, ki pridejo v VB brez dogovorjenega dela. Obe državi, tako Poljska kot VB, svarita migrante, da je takšno početje lahko zelo nepremišljeno. Veliko slabo informiranih migrantov držav članic EU8 pride v VB nepripravljenih, v smislu, da nimajo dovolj sredstev za preživetje daljšega obdobja iskanja zaposlitve, nimajo nastanitve, poleg tega seveda še niso upravičeni do nikakršne socialne pomoči. Pogosto se zgodi, da migranti, ki se niso dovolj dobro pripravili, kmalu končajo kot brezdomci, ki nimajo niti dovolj denarja, da bi se vrnil domov.

Delež brezdomcev v Londonu sestavlja 35 % državljanov držav EU8 in EU2, večina jih prihaja iz Romunije (Homelessness among different groups 2016). Kar četrtno brezdomcev v VB predstavljajo migranti iz novih držav članic, tako EU8 kot tudi EU2 (Ramesh 2010).

Zato so v VB razvili program, ki je namenjen vračanju migrantov brezdomcev domov. Tako so od junija 2007 do leta 2010 vrnili v domovino 1.000 migrantov iz držav EU8 in EU2, in sicer na stroške davkoplačevalcev (Ramesh 2010).

Sama številčnost migrantov iz držav članic EU8 nima velikega vpliva na priseljevanje in zaposlovanje migrantov iz držav članic EU8. Največ vpliva na zaposlovanje v VB je imela ekonomska kriza, saj je bila stopnja zaposlitve v obdobju od januarja do marca 2008 za vse zaposlene v VB 74,6 %, v obdobju od oktobra do decembra 2009 pa 72,6 %, kar pomeni, da je bila za 2 % nižja v obdobju manj kot dveh let (Koehler in drugi 2010).

Prav v času ekonomske krize se je izkazalo, da so bili migranti iz držav članic EU8 najmanj prizadeti, saj so bili poleg Indijcev edina skupina, ki jim stopnja zaposlitve med začetkom leta 2008 in koncem leta 2009 ni padla, temveč narasla, in to za 0,5 %. Indijcem je stopnja zaposlitve v tem obdobju narasla za 1,1 %. Vsem ostalim skupinam obravnavanih, kot so zaposleni

Britanci, državljani članic EU14, migranti iz Afrike in Južnoafričani, Avstralci in Novozelanci ter migranti iz Pakistana in Bangladeša, je odstotek zaposlitve padel tudi do 9,1 % (prav tam).

Torej so bili prav migranti glede na druge proučevane skupine iz novo pridruženih držav članic EU po letu 2004 tisti, ki so v najbolj kritičnem obdobju izgubili najmanj zaposlitev. To ne pomeni, da jih ekonomska kriza ni prizadela in da migranti iz novih držav članic niso izgubljali dela. Statistično gledano so celo pridobili 0,5 % več zaposlitev, jih pa je kriza prizadela na drugačen način, kot na primer domače prebivalstvo, saj imajo migranti težji dostop do bonitet, ki je odvisen od časa zaposlitve v VB.

Zasluga takšnim številkam gre predvsem sektorju zaposlitev, kjer omenjeni migranti delajo. Kot primer lahko navedem turizem (gostinstvo, restavracije, bari) ali kmetijstvo, ki ju kriza v VB ni prizadela tako kot recimo javni sektor, kjer so bila odpuščanja masovna.

Eden izmed razlogov je tudi ta, da je vlada VB otežila vstop in zaostriła iskanje dela ilegalnim migrantom (med migranti novih držav članic EU, po letu 2004 je teh manj kot recimo afriških); od leta 2008 je bolj nadzorovala nedovoljene zaposlitve, vključno z zaostrenim kaznovanjem, povečanjem iz 37 glob (1997–2006) na kar 1000 glob (2008–2009) v vrednosti 10 milijonov funtov.

VB je v času krize otežila vstop v državo tistim migrantom, ki ne izhajajo iz držav EGP (Pakistan, Bangladeš, Indija, Avstralija, Nova Zelandija, Afriškim državam). Ustanovljen je bil nov organ za namenom nadzora meja in priseljevanja UKBA.

V prihodnosti se bo situacija migrantov iz novih držav članic po letu 2004 še precej spreminjala, saj izstop VB iz EU s seboj prinaša različne posledice, v veliki meri prav za migrante držav članic EU in njihove pravice glede bivanja, iskanja zaposlitve in drugih. To pa ne pomeni, da se bodo migracije je v VB iz EU popolnoma ustavile, saj bodo ljudje vedno iskali boljše plačana delovna mesta tam, kjer jih lahko opravljajo.

8 LITERATURA

1. BBC News. 2013. *What is Thatcherism*. Dostopno prek: <http://www.bbc.com/news/uk-politics-22079683> (24. junij 2016).
2. --- 2014. *What benefits can EU migrants get*. Dostopno prek: <http://www.bbc.com/news/world-europe-25134521> (27. junij 2016).
3. Boswell, Christina in Andrew Geddes. 2011. *Migration And Mobility In The European Union*. Houndmills, Basingstoke, Hampshire: Palgrave Macmillan.
4. Brighton School of Business and Management. 2014. *Business qualifications in more demand than ever as management 'population' grows*. Dostopno prek: <https://www.brightonsbm.com/news/management-career-courses/> (1. junij 2016).
5. Burrell, Kathy. 2006. *War, Cold War, and New World Order: political boundaries and Polish migration to Britain*. Dostopno prek: <http://www.history.ac.uk/ihr/Focus/Migration/articles/burrell.html> (15. januar 2016).
6. Clark, Nick, Sonia McKay in Anna Paraskevopoulou. 2011. *European Federation of Food, Agriculture and Tourism Trade Union. Precarious Work in Europe Causes and consequences for the Agriculture, Food and Tourism sectors*. Dostopno prek: http://www.precarious-work.eu/sites/default/files/effat/files/publications/EFFAT_Study_on_Precarious_Work_EN.pdf (15. julij 2016).
7. Crisis. 2016. *Homelessness among different groups*. Dostopno prek: <http://www.crisis.org.uk/pages/homeless-diff-groups.html> (29. junij 2016).
8. Crouch, Colin in Wolfgang Streeck, ur. 1997. *Political Economy of Modern Capitalism*. London: Sage.
9. Crouch, Colin. 2013. *Capitalist Diversity and Change: Recombinant Governance and Institutional Entrepreneurs*. Oxford: Oxford University Press.
10. Citizens advice. 2016a. *Benefits and tax credits for people in work*. Dostopno prek: <https://www.citizensadvice.org.uk/benefits/in-work-or-looking-for-work/benefits-and-tax-credits-for-people-in-work/> (25. junij 2016).
11. --- 2016b. *EEA nationals - claiming benefits while in work or self-employed*. Dostopno prek: <https://www.citizensadvice.org.uk/benefits/coming-from-abroad-and-claiming-benefits-the-habitual-residence-test/eea-nationals-and-the-habitual-residence-test/eea-nationals-claiming-benefits-while-in-work-or-self-employed/> (27. junij 2016).

12. Czada, Roland. 2011. *Corporatism (Corporatism)*. Dostopno prek: <http://www.politik.uni-osnabrueck.de/download/corporatism.corporatism.pdf> (24. junij 2016).
13. Direktiva Evropskega parlamenta in Sveta 2004/38/ES. 2004. *O pravicah državljanov EU in njihovih družinskih članov do prostega gibanja in prebivanja na ozemlju držav članic*. Dostopno prek: http://peking.veleposlanistvo.si/fileadmin/user_upload/dkp_40_vpe/docs/Direktiva_2004-38-ES.pdf (23. februar 2016).
14. Dugan, Emily. 2014. *Migrants in Britain a decade on: They came, they worked, they stayed in Lincolnshire. Independent*. Dostopno prek: <http://www.independent.co.uk/news/uk/home-news/migrants-in-britain-a-decade-on-the-y-came-the-y-worked-the-y-stayed-in-lincolnshire-9275661.html> (29. junij 2016).
15. Economy Watch. 2010. *UK Economy: UK Economic History*. Dostopno prek: http://www.economywatch.com/world_economy/united-kingdom/uk-economic-history.html (3. junij 2016).
16. Esping-Andersen, Gøsta. 1990. *The Three Worlds of Welfare Capitalism*. Cambridge: Polity.
17. EUR-lex. 2009. *The Schengen area and cooperation*. Access to European Union law. Dostopno prek: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=URISERV%3A133020> (1. februar 2016).
18. --- 2015. *Dostop do zakonodaje Evropske unije*. Dostopno prek: http://eurlex.europa.eu/summary/chapter/internal_market.html?locale=sl&root_default=SUM_1_CODED=24 (13. november 2015).
19. Evropska komisija. 2016. *Free Movement - EU nationals*. Dostopno prek: <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=457> (15. maj 2016).
20. Gabel, J. Matthew. 2015. *European Community (EC)*. Encyclopedia Britannica. Dostopno prek: <http://www.britannica.com/topic/European-Community-European-economic-association> (15. december 2015).
21. GCSE Geography. 2016. *Changing Employment Patterns*. Dostopno prek: <http://www.geography.learnontheinternet.co.uk/topics/empstruct.html> (20. maj 2016).
22. GOV.UK. 2016a. *Universal Credit*. Dostopno prek: <https://www.gov.uk/universal-credit/overview> (25. junij 2016).
23. --- 2016b. *National Minimum Wage and National Living Wage rates*. Dostopno prek: <https://www.gov.uk/national-minimum-wage-rates> (29. junij 2016).

24. Henley, Jon. 2013. The homelessness crisis in England: a perfect storm. *The Guardian*. Dostopno prek: <https://www.theguardian.com/society/2014/jun/25/homelessness-crisis-england-perfect-storm> (29. junij 2016).
25. Internet Geography. 2009. *Employment structures*. Dostopno prek: <http://www.geography.learnontheinternet.co.uk/topics/empstruct.html> (25. maj 2016).
26. Investopedia. 2016. *Keynesian Economics*. Dostopno prek: <http://www.investopedia.com/terms/k/keynesianeconomics.asp> (24. junij 2016).
27. Kahanec, Martin in Lucia Mytna Kurekova. 2016. Did Post-enlargement Labour Mobility Help the EU to Adjust during the Great Recession. The Case of Slovakia. V *Labor Migration, EU Enlargement, and the Great Recession*, ur. Kahanec, Martin in Klaus F. Zimmermann, 189 – 218. Bonn: The Institute for the Study of Labor.
28. Koehler, Jobst, Frank Laczko, Christine Aghazarm, in Julia Schad. 2010. *Migration and the Economic Crisis in the European Union: Implications for Policy*. Dostopno prek: http://aa.ecn.cz/img_upload/6334c0c7298d6b396d213ccd19be5999/Migration_and_the_Economic_Crisis.pdf (23. december 2015).
29. Kirk, Ashley in Daniel Dunford. 2016. EU referendum: How the results compare to the UK's educated, old and immigrant populations. *The Telegraph*. Dostopno prek: <http://www.telegraph.co.uk/news/2016/06/24/eu-referendum-how-the-results-compare-to-the-uks-educated-old-an/>
30. Klinar, Ana, ur. 2006. *Mobilnost delavcev: izziv, priložnosti, pravica*. Ljubljana: Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve.
31. Klinar, Peter. 1967. *Mednarodne migracije: sociološki vidiki mednarodnih migracij v luči odnosov med imigrantsko družbo in imigrantskimi skupnostmi*. Maribor: Založba Obzorja.
32. Krugman, Paul. 2007. *Who Was Milton Friedman?*. Dostopno prek: <http://www.nybooks.com/articles/2007/02/15/who-was-milton-friedman/> (24. junij 2016).
33. Leppik, Lauri. 2006. *In-work benefits: literature review*. Dostopno prek: <http://siteresources.worldbank.org/INTECONEVAL/Resources/TWBliteratureReviewFinal.pdf> (25. junij 2016).
34. Lizbonska pogodba – *Lisbon Treaty*. Podpisana 13. decembra leta 2007, ratificirana 1. decembra 2009. Dostopno prek: http://www.mnz.gov.si/si/o_ministrstvu/svoboda_ varnost_in_pravicnost/lizbonska_pogodba/ (12. maj 2016).
35. Marchington, Mick, John Goodman in John Berridge. 2006. Employment relations in Britain. V *International and Comparative Employment Relations: Globalisation and the*

- Developed Market Economies*, ur. Bamber, Greg, Russell D. Lansbury in Nick Wailes. 34-66. London: Sage Publications.
36. McCollum, David in Allan Findlay. 2011. *Trends in A8 migration to the UK during the recession*. Dostopno prek: <http://www.cpc.ac.uk/resources/downloads/2011%20poptrends145%20A8%20migration.pdf> (12. december 2016).
37. McDowell, Linda, Adina Batnitzky in Sarah Dyer. 2009. Precarious Work and Economic Migration: Emerging Immigrant Divisions of Labour in Greater London's Service Sector. *International Journal of Urban and Regional Research* 33 (1): 3–25.
38. Merriam Webster Dictionary. 2016. *Laissez-faire*. Dostopno prek: <http://www.merriam-webster.com/dictionary/laissez%20faire> (24. junij 2016).
39. Migration Watch UK. 2012. *Youth Unemployment and Immigration from the A8 Countries*. Dostopno prek: <http://www.migrationwatchuk.org/briefing-paper/247> (29. junij 2016).
40. --- 2015a. *European Union Key Topics*. Dostopno prek: <http://www.migrationwatchuk.org/key-topics/european-union> (13. december 2015).
41. --- 2015b. *The British in Europe – and Vice Versa*. Dostopno prek: <http://www.migrationwatchuk.org/briefing-paper/354> (14. december 2015).
42. --- 2015c. *Employment and Welfare Key Topics*. Dostopno prek: <http://www.migrationwatchuk.org/key-topics/employment-welfare> (12. december 2015).
43. Migration Watch UK. 2012. *Youth Unemployment and Immigration from the A8 Countries*. Dostopno prek: <http://www.migrationwatchuk.org/briefing-paper/247> (29. junij 2016).
44. Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti. 2016. *Prost pretok delavcev in storitev v EU*. Dostopno prek: http://www.mdds.gov.si/si/delovna_podrocja/trg_dela_in_zaposlovanje/delovne_migracije/prost_pretok/ (29. januar 2016).
45. Novak, Bojan. 2012. *Segmentacija slovanskega trga dela in analiza predlaganih rešitev*. Diplomsko delo. Ljubljana. Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede.
46. Novak, Petr. 2015. *Maastrichtska in amsterdamska pogodba*. Dostopno prek: http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/sl/displayFtu.html?ftuId=FTU_1.1.3.html (2. april 2016).
47. Obrazi prekarnega dela. 2016. *Gibanje za dostojno delo in socialno družbo*. Dostopno prek: http://dostojno-delo.si/?page_id=66 (9. julij 2016).
48. OECD. 2015. *Foreign-born employment*. Dostopno prek: http://www.oecd-ilibrary.org/social-issues-migration-health/foreign-borneemployment/indicator/english_05428726-en?isPartOf=/content/indicatorgroup/443b6567-en (20. januar 2016).

49. Office for National Statistics. 2012. *Methods used to revise the national population estimates for mid-2002 to mid-2010*. Dostopno prek: [https://www.google.si/webhp?sourceid=chrome-instant&ion=1&espv=2&ie=UTF-8#q=. +Methods+used+to+revise+the+national+population+estimates+for+mid-2002+to+mid-2010](https://www.google.si/webhp?sourceid=chrome-instant&ion=1&espv=2&ie=UTF-8#q=.+Methods+used+to+revise+the+national+population+estimates+for+mid-2002+to+mid-2010) (20. februar 2016).
50. --- 2016a. *Employment rate*. Dostopno prek: <https://www.ons.gov.uk/employmentandlabourmarket/peopleinwork/employmentandemployeetypes/timeseries/lf24> (31. maj 2016).
51. --- 2016b. *UK Labour Market: May 2016*. Dostopno prek: <https://www.ons.gov.uk/employmentandlabourmarket/peopleinwork/employmentandemployeetypes/bulletins/uklabourmarket/may2016> (31. maj 2016).
52. --- 2016c. *Population estimates*. Dostopno prek: <https://www.ons.gov.uk/peoplepopulationandcommunity/populationandmigration/populationestimates> (22. junij 2016).
53. --- 2016č. *Employment rate*. Dostopno prek: <https://www.ons.gov.uk/employmentandlabourmarket/peopleinwork/employmentandemployeetypes/timeseries/lf24> (25. junij 2016).
54. Orange, Peter. 2016. *The political system of the United Kingdom*. Dostopno prek: http://www.expatica.com/uk/about/The-political-system-of-the-United-Kingdom_103179.html (26. maj 2016)
55. Owen, Dawid, Agnieszka Fihel in Anne Green. 2007. *Najnowsza migracja z Polski do Wielkiej Brytanii*. Dostopno prek: <http://biuletynmigracyjny.uw.edu.pl/pliki/pdf/dodatekbn12.pdf> (15. januar 2016).
56. *Prečiščeni različici Pogodbe o Evropski uniji in Pogodbe o delovanju Evropske unije*. 2010. Dostopno prek: http://europa.eu/pol/pdf/consolidated-treaties_sl.pdf (15. maj 2016).
57. Portes, Jonathan in Simon French. 2005. *The impact of free movement of workers from central and eastern Europe on the UK labour market: early evidence*. Working Paper nr 18, Norwich: Department for Work and Pensions.
58. Ramesh, Randeep. 2010. Homeless Poles living on barbecued rats and alcoholic handwash. *The Guardian*. Dostopno prek: <https://www.theguardian.com/uk/2010/aug/12/homeless-poles-rough-sleepers> (29. junij 2016).
59. Raport Work Service S.A. 2014. *Migracje zarobkowe Polaków*. Dostopno prek: <https://www.google.si/search?q=migracja+zarobkowa+do+Wielkiej+Brytanii&oq=>

- migracija+zarobkova+do+Wielkiej+Brytanii&aqs=chrome..69i57j0l4.1543j0j7&sourceid=chrome&es_sm=93&ie=UTF-8 (18. december 2015).
60. Ryanair. 2016. dostopno prek: <https://www.ryanair.com/gb/en/useful-info/about-ryanair/about-us> (12. maj 2016).
 61. Raymer, James in Frans Willekens, ur. 2008. *International Migration In Europe*. Chichester, England: Wiley.
 62. Sippitt, Amy. 2015. *Would restricting in-work benefits to EU migrants reduce immigration?* Dostopno prek: <https://fullfact.org/immigration/would-restricting-work-benefits-eu-migrants-reduce-immigration/> (27. junij 2016).
 63. Stanojević, Miroslav. 1994. *Neocorporatism in Slovenia?* Dostopno prek: <http://dk.fdv.uni-lj.si/dr/dr17-18StanojevicIntroduction.PDF> (24. junij 2016).
 64. Šegregur, Nina. 2010. *Institucionalna analiza kanadskega ekonomskega sistema*. Diplomsko delo. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Ekonomska fakulteta.
 65. The Migration Observatory. 2015. *NINo*. Dostopno prek: <http://www.migrationobservatory.ox.ac.uk/glossary/term/77> (27. januar 2016).
 66. The Migration Observatory. 2016. *EU Migration, Welfare Benefits and EU Membership*. Dostopno prek: <http://www.migrationobservatory.ox.ac.uk/reports/eu-migration-welfare-benefits-and-eu-membership> (28. junij 2016).
 67. The Poverty site. 2016. *Working-age out-of-work benefit recipients*. Dostopno prek: <http://www.poverty.org.uk/13/index.shtml#g4> (27. junij 2016).
 68. The Tipping Point. *UK employment and government cuts*. 2010. Dostopno prek: <http://www.mtheory.co.uk/wordpress/burly/archives/105> (27. maj 2016)
 69. Todaro, Michael P. 1976. *International migration in developing countries*. Geneva. International labour office.
 70. Travis, Alan. 2014. The Guardian. *UK is magnet for highly educated EU migrants, research shows*. Dostopno prek: <https://www.theguardian.com/uk-news/2014/nov/05/uk-magnet-highly-educated-migrants-research> (29. junij 2016).
 71. Vargas-Silva, Carlos in Yvonne Markaki. 2015. *EU Migration to and from the UK*. *The Migration Observatory*. Dostopno prek: <http://www.migrationobservatory.ox.ac.uk/briefings/migration-flows-a8-and-other-eu-migrants-and-uk> (18. januar 2016).
 72. Vukelič, Blaž. 2012. *Neenakost kot posledica neoliberalizma*. Magistrsko delo. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Ekonomska fakulteta.
 73. Winchester, David. 2016. *Eurofound. Employment and working conditions of migrant workers — the United Kingdom*. Dostopno prek: <http://www.eurofound>.

europa.eu/observatories/eurwork/comparative-information/national-contributions/ united-kingdom/employment-and-working-conditions-of-migrant-workers-the-united-kingdom (29. junij 2016).

74. Workpermit 2015. *Worker Registration Scheme*. Dostopno prek: http://www.workpermit.com/uk/worker_registration_scheme (27. januar 2016).